

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 «Економіка»

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему «Міграційний компонент глобального економічного
розвитку»

здобувача Мякенької Єлизавети Максимівни
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: д.е.н, Ольшевська Ірина Петрівна
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Столярчук Я.М.

(підпис)

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА   **«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ   **05 Соціальні та поведінкові науки**

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ   **051 «Економіка»**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
Освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної економіки

Ярослава Столярчук

Ярослава Столярчук

_____
(підпис)

_____
(підпис)

_____ 20__ р.

_____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Мякенька Єлизавета Максимівна

Заочної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Міграційний компонент глобального економічного
розвитку»

Тему затверджено наказом ректора Університету від " ____ " _____ 20__ р. № ____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах: звіти міжнародних організацій і роботи вітчизняних та іноземних науковців, що досліджують проблему міграції.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади дослідження міграційних процесів в умовах глобалізації
<i>(назва розділу)</i>	
Розділ 2	Міграційна складова глобального економічного розвитку
<i>(назва розділу)</i>	
Об'єкт дослідження:	Об'єктом кваліфікаційної бакалаврської роботи є міграційний компонент глобального економічного розвитку
Предмет дослідження:	Предметом дослідження виступає вивчення ролі міграції та впливу міграційних процесів на світову економіку
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Метою написання роботи є дослідження ролі міграційних процесів у глобальній економіці, аналіз їх впливу на економічний, соціальний та політичний розвиток країн, розробка пропозицій щодо управління міграційними процесами в умовах глобалізації та оцінка наслідків міграційної кризи викликаной війною в Україні.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Визначити основні поняття та концепції, теорії та моделі, що стосуються міграції. Проаналізувати еволюцію міграційних процесів та причини, що їх викликають. Дослідити сучасні підходи до глобального регулювання міграції, врахувавши сучасні виклики та можливості.
У розділі 2	Дослідити економічний, соціальний та політичний вплив міграції на країни донори та реципієнти. Визначити роль міграції висококваліфікованих кадрів у глобальній економіці. Проаналізувати взаємозв'язки між міграцією та глобальними фінансовими потоками. Оцінити тенденції міграції та розробити рекомендацій для управління міграційними процесами.

**Завдання підготував
науковий керівник**

_____
(підпис)

Ольшевська І.П.

«___» _____ 20__ р.

**Завдання одержала
Здобувач**

_____
(підпис)

Мякенька Є.М.

«___» _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Містить 54 сторінки, 10 таблиць, 4 рисунки, список використаних джерел з 50 найменувань.

«Міграційний компонент глобального економічного розвитку»

Об'єктом дослідження є міграційний компонент глобального економічного розвитку.

Предметом дослідження дипломної роботи є вивчення ролі міграції та впливу міграційних процесів на світову економіку.

Мета роботи: дослідити роль міграційних процесів у глобальній економіці, проаналізувати їх вплив на економічний, соціальний та політичний розвиток країн, розробка пропозицій щодо управління міграційними процесами в умовах глобалізації та оцінка наслідків міграційної кризи викликаной війною в Україні.

Завдання дипломної роботи:

- Проаналізувати економічну сутність та еволюцію причин сучасних міграційних процесів.
- Дослідити концепції та моделі дослідження міграційних процесів.
- Виокремити ключові особливості глобального міграційного регулювання.
- Визначити вплив міграції на соціально-економічний розвиток країн.
- Дослідити питання міжнародної мобільності інтелектуальних кадрів.
- Проаналізувати міграційний компонент глобального ринку капіталу.

Практичне значення: отримані результати роботи спрямовані на дослідження та розробку способів вирішення актуальних міжнародних міграційних проблем. Враховуючи важливість теми для розвитку досліджень у сфері міжнародно-політичних процесів, робота може бути використана в якості подальшої наукової бази для студентів і викладачів у галузі історії, політології та міжнародних відносин. Результати можуть слугувати методичним матеріалом для подальшого розвитку теми.

Методологічною основою роботи є основні принципи політичного аналізу та системного порівняльно-історичного підходу. У рамках історичного підходу розглядається процес виникнення та розвитку міграційних процесів. Комплексний

аналіз сучасних міграційних процесів з урахуванням останніх статистичних даних.

Джерела: наукові законодавчі та нормативні акти у сфері міграції, інформаційні матеріали Світового банку, Міжнародної організації з міграції, Департаменту ООН з економічних і соціальних питань, Міжнародної організації праці, Міжнародної організації з міграції, Європейської Комісії, Офісу вітчизняних та зарубіжних вчених, звіти МОМ, Світового банку та ОЕСР, Національний банк України, Державна служба статистики України, Інтернет-ресурси.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2024.

Рік захисту кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2024.

Ключові слова: міграція, глобалізація, країна-донор, країна-реципієнт, міграційний процес, мігрант.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	5
1.1. Економічна сутність та еволюція причин сучасних міграційних процесів.....	5
1.2. Концепції та моделі дослідження міграційних процесів.....	15
1.3. Ключові особливості глобального міграційного регулювання.....	20
РОЗДІЛ 2. МІГРАЦІЙНА СКЛАДОВА ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	24
2.1 Вплив міграції на соціально-економічний розвиток країн.....	24
2.2 Міжнародна мобільність інтелектуальних кадрів.....	34
2.3.Міграційний компонент глобального ринку капіталу.....	42
2.4. Перспективи глобальної міграції: виклики та можливості.....	46
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Актуальність теми: в сучасних умовах глобалізації економічного розвитку взаємозалежність між країнами та регіонами значно зростає, особливо під впливом такої важливої складової, як міжнародна міграція. Цей процес є прикладом суспільно-політичного феномену. Високий конкурентний статус країн залежить від одного з головних чинників – людського ресурсу. Сьогодні розвиток країни визначається не стільки наявними природними ресурсами, розвитком промисловості чи сільського господарства, скільки часткою сфери послуг у структурі ВВП. Визначальну роль у цій сфері відіграє людський потенціал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: проблема міграції привертає увагу вітчизняних науковців, зокрема дослідження В. О. Іваценка, В. В. Коваленка, І. П. Ольшевської, Я. М. Столярчук, А. М. Поручник, Д. А. Лукьяненко, Е. М. Лібанової, О. А. Малиновської, І. Кривенка, О. В. Кузьменка, В. М. Куца, В. О. Новіка, А. М. Черняка, а також зарубіжних вчених: М. Вайнера, Р. Вольвенда., Р. Еплерд, С. Коллінсон, С. Спенсер, І. Рів'єр, М. Пульє, Р. Плендер, Дж. Солт, Р. Хавсман. Особливу увагу вивченню цієї проблеми приділяють американські дослідники, де ця тема завжди знаходиться в центрі уваги юристів і політиків, зокрема дослідження Д. Мартіна, Р. Босвелла, Д. Вайсбродта, праці О. Чуприни. , К.Соколицька, О. Санчина, Т. Огнева, О. Відлер.

Мета дослідження: метою роботи є дослідження ролі міграційних процесів у глобальній економіці, проаналізувати їх вплив на економічний, соціальний та політичний розвиток країн, розробка пропозицій щодо управління міграційними процесами в умовах глобалізації та оцінка наслідків міграційної кризи викликаной війною в Україні.

Завдання дослідження: проаналізувати економічну сутність та еволюцію причин сучасних міграційних процесів; дослідити концепції та моделі дослідження міграційних процесів; виокремити ключові особливості глобального міграційного регулювання; визначити вплив міграції на соціально-економічний

розвиток країн; дослідити питання міжнародної мобільності інтелектуальних кадрів; проаналізувати міграційний компонент глобального ринку капіталу.

Об’єктом дослідження є міграційний компонент глобального економічного розвитку.

Предметом дослідження дипломної роботи виступає вивчення ролі міграції та впливу міграційних процесів на світову економіку.

Методи дослідження: аналіз літератури та теоретичних джерел, вивчення наукових статей, звітів міжнародних організацій, збір та аналіз даних міжнародних організацій (Світовий банк, МВФ, ООН, OECD). Статистичний аналіз для кількісної оцінки масштабів та динаміки міграційних процесів. Порівняльний аналіз міграційних політик різних країн, кейсові дослідження для аналізу конкретних випадків міграції, та прогнозування для оцінки майбутніх тенденцій.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів: отримані результати роботи спрямовані на дослідження та розробку способів вирішення актуальних міжнародних міграційних проблем. Враховуючи важливість теми для розвитку досліджень у сфері міжнародно-політичних процесів, робота може бути використана в якості подальшої наукової бази для студентів і викладачів у галузі історії, політології та міжнародних відносин. Результати можуть слугувати методичним матеріалом для подальшого розвитку теми.

Інформаційна база дослідження: наукові законодавчі та нормативні акти у сфері міграції, звіти міжнародних організацій, інформаційні матеріали Світового банку, Міжнародної організації з міграції, Департаменту ООН з економічних і соціальних питань, Міжнародної організації праці, Міжнародної організації з міграції, Європейської Комісії, Офісу вітчизняних та зарубіжних вчених, звіти МОМ, Світового банку та ОЕСР, Національний банк України, Державна служба статистики України, Інтернет-ресурси.

Структура роботи: Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Містить 54 сторінки, 10 таблиць, 4 рисунки, список використаних джерел з 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

1.1. Економічна сутність та еволюція причин сучасних міграційних процесів

Міграція - це процес переміщення населення з однієї країни або регіону в іншу на постійне або тимчасове проживання. Економічна сутність міграції полягає в тому, що вона є важливим механізмом перерозподілу людських ресурсів і впливає на економічний розвиток як країн-реципієнтів, так і країн-донорів. Основні аспекти економічної сутності міграції включають: міграція може сприяти заповненню прогалин на ринку праці, зокрема у висококваліфікованих та низькокваліфікованих секторах. Мігранти можуть займати робочі місця, які не цікавлять місцевих жителів, тим самим підвищуючи загальну ефективність економіки. Міграція сприяє обміну знаннями та навичками між країнами. Це особливо важливо в умовах глобалізації, коли економіки стають більш взаємозалежними.

Міграція є однією з необхідних умов функціонування ринку праці. Від масштабів і напрямків міжнародної трудової міграції залежить як кількісна забезпеченість національної економіки зайнятістю, так і якість трудового потенціалу. Кількісний і якісний склад трудових ресурсів у взаємодії з іншими факторами визначає темпи економічного розвитку країни, рівень добробуту населення, загальний економічний потенціал соціально-економічної системи в цілому. У зв'язку зі збільшенням масштабів зовнішньої міграції вплив міжнародної трудової міграції на якість сукупного трудового потенціалу суспільства та зайнятість населення як на національному, так і на регіональному рівнях потребує глибокого та комплексного економічного аналізу. [11, С. 37]

Міграція має значний та багатогранний вплив на соціально-економічний розвиток країн походження та приймаючих країн. Вона сприяє економічному

зростанню, демографічним змінам, культурному різноманіттю та міжнародному співробітництву. Водночас міграція створює виклики, такі як забезпечення прав мігрантів, інтеграція мігрантів у приймаючі суспільства та управління міграційними потоками. Ефективне управління міграцією та міжнародне співробітництво є ключовими факторами для максимізації позитивного впливу міграції на соціально-економічний розвиток.

Міграція може заповнити дефіцит робочої сили в певних секторах економіки, таких як сільське господарство, будівництво, охорона здоров'я та домашнє господарство. Це допомагає підтримувати економічне зростання та забезпечувати надання послуг. Мігранти можуть сприяти зростанню ВВП країни призначення через свою працю та споживання товарів і послуг. Дослідження показують, що мігранти можуть стимулювати економічну активність і створювати нові робочі місця. Мігранти сплачують податки та соціальні внески, що збільшує бюджетні надходження та допомагає фінансувати державні послуги, такі як освіта, охорона здоров'я та інфраструктура. Міграція може допомогти вирішити проблему старіння населення в розвинених країнах, де низький рівень народжуваності та зростаюча частка літніх людей створюють тиск на систему соціального захисту. [8, С. 23] Грошові перекази мігрантів (ремітенси) є важливим джерелом доходу для країн-реципієнтів. За даними Світового банку, у 2023 році загальна сума ремітенсів перевищила \$700 мільярдів.

Причини міграції змінювались протягом історії, відображаючи економічні, соціальні та політичні зміни в світі. Економічні причини, - економічні можливості, такі як вищі заробітні плати, кращі умови праці та перспективи кар'єрного росту, завжди були ключовими драйверами міграції. В умовах глобалізації ці чинники стають ще більш вагомими. Політичні причини, - політична нестабільність, війни та переслідування змушують людей шукати безпечніші місця для проживання.

Наприклад, конфлікт в Сирії та війна в Україні спричинили масштабні хвилі біженців та переселенців. Соціальні та культурні причини, - сімейні зв'язки, освіта та культурні фактори також впливають на рішення про міграцію. Люди часто мігрують, щоб возз'єднатися з родичами або отримати якіснішу освіту. Екологічні

причини, - зміна клімату, природні катастрофи та деградація навколишнього середовища стають все більш важливими чинниками міграції. Приміром, підвищення рівня моря та посухи змушують людей залишати свої домівки.

Міжнародна трудова міграція є частиною міграційних процесів, що відбуваються у світовому масштабі, і стає однією з найважливіших форм міжнародних економічних відносин. Міжнародна трудова міграція — переміщення людей праці з однієї країни в іншу в межах світового ринку праці. Це насамперед форма переміщення відносно надлишкового працездатного населення з одного центру в інший. Причини економічної міграції включають різний рівень економічного розвитку в окремих країнах, відмінності в умовах оплати праці, безробіття в окремих країнах, а також функціонування міжнародних корпорацій, які експортують робочу силу для роботи в іноземних філіях. [14, С. 45]

Крім трудової міграції, розглядаються також вимушені міграції, що є наслідком військово-політичних подій, релігійних та етнічних переслідувань та інших причин, що змушують людей змінювати місце проживання.

Глобалізація торгівлі, розвиток транспортних і комунікаційних технологій, демографічна динаміка також сприяють міграційним потокам. Розвиток транспорту і засобів зв'язку, певна уніфікація законодавства певною мірою спрощують процес переміщення населення з однієї країни в іншу, сприяючи таким чином міграційним процесам [10, С. 82].

Основними причинами міжнародної трудової міграції є:

- незадовільні економічні умови життя працездатного населення в країнах еміграції (низький рівень заробітної плати, безробіття, низький рівень життя, зубожіння тощо);
- стабільний, відносно високий рівень оплати праці в основних центрах імміграції (США, Західна Європа);
- відносно вищий технічний рівень умов праці в країнах імміграції;
- соціальні умови для більш повної реалізації своїх можливостей у країнах імміграції;

- стихійні лиха в країнах еміграції та вищий рівень охорони навколишнього середовища в країнах імміграції;
- політичні, військові, релігійні, національні, культурні причини.

Причини міжнародної трудової міграції також можна розуміти як специфічну комбінацію вищезазначених факторів. Встановлено, що суб'єктивна причина міжнародної трудової міграції – оцінка її можливостей конкретним суб'єктом – значною мірою залежить від індивідуальних особливостей мігранта, регіональних факторів і в цілому національної політики країн походження та призначення. і соціальне середовище, в якому він або вона працює.

За даними Організації Об'єднаних Націй, оціночна кількість міжнародних мігрантів у всьому світі зросла за дев'ятнадцять років між 2000 і 2023 роками, досягнувши 280 мільйонів у 2023 році. У 2000 році їх було 173 мільйони. У період з 2000 по 2023 рік кількість міжнародних мігрантів зросла в середньому на 2,3%. Незважаючи на збільшення абсолютних цифр, частка міжнародних мігрантів у світовому населенні залишалася відносно стабільною з 1970 по 2015 рік. У 2023 році – приблизно 2,2-3,5% [41].

При цьому жінки становлять 48% від загальної кількості мігрантів, діти – близько 38 млн, студенти – 4,4 млн, економічні мігранти – 164 млн. Люди працездатного віку 20-64 роки становлять 74% від усіх осіб до 20 років - 14%, 12% - люди віком 65 років і старше. Майже 31% усіх мігрантів проживає в Азії (83,6 млн), 30% - у Європі (82,3 млн), 26% - у Північній і Південній Америці (70,2 млн), 10% - в Африці (26,5 млн) і 3 % – в Океанії (8,9 млн). Різкий спад у більшості країн у першій половині 2020 року здебільшого пов'язаний з пов'язаними з Covid-19 обмеженнями на подорожі та в'їзд, а також призупиненням надання послуг або обмеженнями на видачу віз і дозволів. У період із середини лютого до квітня 2020 року багато країн запровадили заборони на в'їзд або обмеження на подорожі через Covid-19. До травня 2020 року значна частина населення багатьох країн, у т.ч. у Бельгії, Франції, Італії, Іспанії та США це було суворо заборонено, для іноземців діяли обмеження на в'їзд. До основних факторів, які можуть впливати на стан

міграційних потоків, належать економічні та неекономічні фактори [15, С. 74].
Таблиця 1.1 узагальнює дані міжнародних міграційних процесів за останні 20 років.

Таблиця 1.1 – Показники міжнародної міграції за 2000-2023 рр.

Показник	Значення
Середній річний приріст кількості мігрантів	2,30%
Частка міжнародних мігрантів у світовому населенні (2023)	2,2-3,5%
Жінки	48% від загальної кількості мігрантів
Діти	38 млн
Студенти	4,4 млн
Економічні мігранти	164 млн
Працездатного віку (20-64 роки)	74%
Особи до 20 років	14%
Особи віком 65 років і старше	12%
Проживання мігрантів в Азії	31% (83,6 млн)
Проживання мігрантів в Європі	30% (82,3 млн)
Проживання мігрантів у Північній та Південній Америці	26% (70,2 млн)
Проживання мігрантів в Африці	10% (26,5 млн)
Проживання мігрантів в Океанії	3% (8,9 млн)

Джерело: сформовано автором на основі [44].

До економічних факторів належать кращий заробіток, можливість розвитку кар'єри, ефективне використання знань, матеріальне заохочення за хорошу роботу. Безпосереднім, безпосереднім чинником, що впливає на спрямованість руху робітників, є нерівномірність економічного розвитку країн світу, що визначає найбільш характерний шлях його руху від менш розвинених країн до більш розвинених країн світу. Економічні причини, що спонукають до міграції,

включають економічну ситуацію на внутрішньому ринку праці, яка характеризується високим рівнем безробіття, дисбалансом між попитом і пропозицією робочої сили, перевантаженням однієї роботи, що створює напругу на ринку праці. суспільства, незатребуваність деяких професій, які користуються попитом за кордоном. До групи неекономічних мотивів належать політико-правові, релігійні, етнічні (возз'єднання сім'ї та переїзд на історичну батьківщину), екологічні, освітні, культурні та психологічні фактори. Водночас слід констатувати, що в більшості випадків основною причиною міграції трудових ресурсів є економічний фактор.

Збільшення чистої міграції може мати значний вплив на ринки праці як у країнах, що приймають мігрантів, так і в країнах, звідки вони походять, і, як наслідок, мати макроекономічний вплив на економічне зростання та безробіття. Імміграція є економічно вигідною для приймаючої країни, тому що іммігранти зазвичай більш економічно активні, ніж корінне населення, готові виконувати небажану роботу, працювати за нижчу зарплату або в гірших умовах праці.

Іноземні працівники частіше мігрують в певні райони країни (особливо у великі міста), і збільшення міграційного потоку може вплинути на ринок житла в цих регіонах. Зростаючий попит на житло підвищує вартість життя, що призводить до вищих вимог до зарплати для працівників і потенційного зростання інфляції.

У всьому світі приблизно 38% робочої сили – приблизно 1,25 мільярда працівників – зайняті в секторах високого ризику. Ці сектори є трудомісткими, у них працюють мільйони часто низькооплачуваних і низькокваліфікованих працівників. У галузях із середнім та низьким рівнем ризику найбільше від негативного впливу цього захворювання на ринок праці та падіння виробництва постраждали працівники: громадське харчування та готельне господарство (144 млн працівників), роздрібна та оптова торгівля (482 млн), підприємництво. та адміністративна діяльність (157 млн.) і обробна промисловість (463 млн.) [Department of Economic and Social Affairs].

Крім того, у багатьох регіонах діяльність, пов'язана з туризмом, робить значний внесок у ВВП і зайнятість. Прямо чи опосередковано туристична

діяльність забезпечує приблизно 10% усіх робочих місць. З початком кризи Covid-19 міжнародний туризм практично припинився [12, 114 с].

Міграційні процеси в усьому світі набирають обертів. У світовій економіці трудова міграція вирівнює умови праці, зайнятість і доходи людей, загострює протиріччя між країнами та всередині них. Збільшуються масштаби добровільної та вимушеної міграції, до цих процесів залучається все більше країн, збільшується потік нелегальної міграції. Тому виникає необхідність регулювання світового ринку праці на національному та міжнародному рівнях, що активно впроваджується розвиненими країнами. Це означає, що необхідно розробити міграційну політику, яка забезпечуватиме відповідність кваліфікаційного профілю мігрантів вимогам ринку праці.

Міграційна політика на державному рівні зводиться до розробки системи заходів і діяльності держави та її інституцій щодо регулювання міграційних процесів резидентів і нерезидентів на території своєї країни, стимулювання бажаних і припинення негативних наслідків для національних економіка світового населення та міграція робочої сили [13, С. 4].

Отже можна виділити наступні основні фактори, що впливають на міграційні процеси:

- Рівень заробітної плати- різниця в рівні заробітної плати між країнами є одним з основних мотивів для міграції. Люди шукають кращі економічні умови для себе та своїх сімей.
- Можливості працевлаштування - наявність робочих місць і можливості для професійного розвитку є важливими факторами, що приваблюють мігрантів.
- Економічна стабільність - країни з високим рівнем економічного розвитку та стабільною економікою приваблюють більше мігрантів.
- Політична стабільність і безпека - політична стабільність та відсутність конфліктів є важливими чинниками, що впливають на рішення про міграцію. [2, С. 24-31]

Скориставшись звітами Міжнародної організації з міграції (IOM), Світового банку, Організації з економічного співробітництва та розвитку (OECD) мені

вдалось зібрати дані про відсотковий розподіл міграційних потоків за причинами та країнами. Таблиця 1.2 ілюструє розподіл міграційних причин станом на 2023 рік за даними міжнародних організацій.

Таблиця 1.2 – Розподіл мігрантів в різних країнах за причинами міграції

Країна	Економічні причини (%)	Політичні причини (%)	Соціальні причини (%)	Екологічні причини (%)
США	55	20	15	10
Німеччина	50	25	15	10
Канада	60	15	20	5
Австралія	65	10	20	5
Франція	45	30	15	10
Велика Британія	50	25	15	10
Італія	40	30	20	10
Іспанія	50	20	20	10
Швеція	55	25	15	5
Україна	40	40	15	5

Джерело: сформовано автором на основі [42, 45].

У глобалізованому світі зростає попит на висококваліфікованих працівників, і все більше людей мігрує для отримання кращих можливостей для професійного розвитку.

Збільшення міграції жінок та дітей: Жінки та діти стають все більш активними учасниками міграційних процесів, що відображає зміни в соціальних структурах та ролях. Інтернет і соціальні медіа значно спростили процес планування міграції, надання інформації про можливості та ризики.

Можемо провести порівняльний аналіз міграційних тенденцій 2013-2014 та 2023-2024 років. Для аналізу та порівняння міграційних даних за гендерним розподілом, рівнем кваліфікації та статусом зайнятості у 2013-2014 та 2023-2024 роках, використаю дані з міжнародних звітів організацій OECD, ІОМ та Світового банку. Рисунок 1.1 дає можливість спостерігати зростання частки жінок та дітей серед мігрантів, що відображає зростаючу участь жінок у міжнародних міграційних процесах.

Гендерний розподіл мігрантів 2013-2014 роки: Чоловіки - 52%; Жінки - 48%; Діти - 15% (загальної міграційної популяції). Гендерний розподіл мігрантів 2023-2024 роки: Чоловіки - 50%; Жінки - 50%; Діти - 18%.

Рисунок 1.1 – Порівняння гендерного розподілу мігрантів у світі в 2013-2014 та 2023-2024 роках

Джерело: сформовано автором на основі міжнародних звітів Світового банку 2013-2024pp.

Рисунок 1.2 вказує на збільшення частки висококваліфікованих мігрантів, що свідчить про зростання попиту на кваліфіковану робочу силу у приймаючих країнах. Розподіл за рівнем кваліфікації станом на 2013-2014 роки: висококваліфіковані мігранти - 35%; низькокваліфіковані мігранти - 45%; студенти - 20%. Розподіл за рівнем кваліфікації 2023-2024 роки: висококваліфіковані мігранти - 40%; низькокваліфіковані мігранти - 40%; студенти - 20%.

Рисунок 1.2 – Порівняння розподілу мігрантів у світі за рівнем кваліфікації в 2013-2014 та 2023-2024 роках

Джерело: сформовано автором на основі міжнародних звітів МОМ та УЕСР

Зайнятість серед мігрантів покращилася, рисунок 1.3 вказує на зниження рівню безробіття. Розподіл за статусом зайнятості 2013-2014 роки: зайняті - 92%; безробітні - 8%. Розподіл за статусом зайнятості 2023-2024 роки: зайняті - 95%; безробітні - 5%.

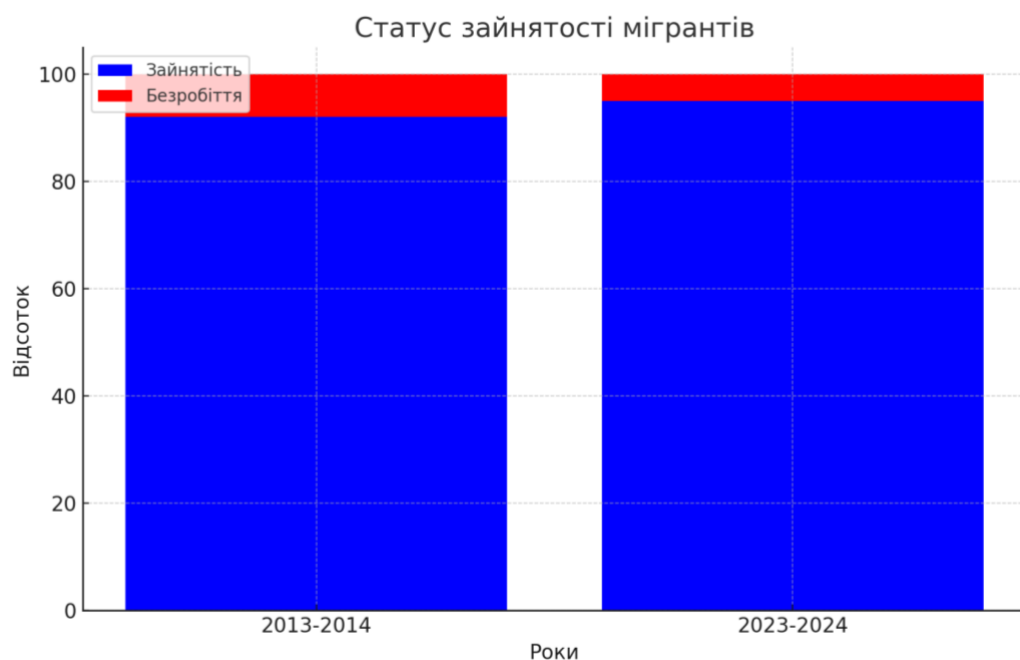

Рисунок 1.3 – Порівняння розподілу мігрантів у світі за статусом зайнятості в 2013-2014 та 2023-2024 роках

Джерело: сформовано автором на основі міжнародних звітів МОМ та Світового банку

Міграція є багатогранним явищем з комплексними причинами та наслідками. Економічні можливості залишаються основним драйвером міграції, але політичні, соціальні та екологічні фактори також відіграють важливу роль. Сучасні тенденції вказують на зростання міграції висококваліфікованих працівників, жінок і дітей, а також на важливість інформаційних технологій у процесі міграції. Вплив міграції на економіку країн-реципієнтів є позитивним, сприяючи розвитку ринку праці, інновацій та загального економічного зростання. Вплив міграції на економіку країн приймаючих мігрантів: мігранти заповнюють робочі місця, які залишаються вакантними через брак місцевої робочої сили, тим самим сприяючи економічному розвитку; мігранти часто привносять нові ідеї та підходи, сприяючи інноваціям та економічному зростанню; мігранти підвищують загальний споживчий попит в країнах-реципієнтах, що сприяє розвитку різних секторів економіки.

1.2. Концепції та моделі дослідження міграційних процесів

Міграційні процеси — складне та багатогранне явище, яке вимагає різноманітних підходів для його розуміння та дослідження. Існує кілька основних концепцій та моделей, що дозволяють аналізувати міграцію з різних точок зору. Міграційні процеси були розглянуті різними вченими і зі зміною факторів, що спричиняли міграцію народжувались нові теорії. Таблиця 1.3 узагальнює хронологічну послідовність започаткування нових теорій міграційних процесів науковцями.

Таблиця 1.3 – Хронологія утворення теорій міграційних процесів

Теорія	Рік	Автори
Теорія тягара і штовхання	1885	Ернст Равенстайн
Неокласична економічна теорія	1960	Гаррі Джонсон, Майкл Тодаро
Теорія світової системи	1974	Імануїл Валлерстайн
Модель подвійного ринку праці	1979	Майкл Піоре
Теорія нової економіки міграції	1985	Одіо Старк, Девід Блум
Соціальні мережі	1990	різні дослідники
Теорія кумулятивної причинності	1990	Дуглас Массі
Інституційна теорія міграції	1993	різні дослідники

Джерело: сформовано автором на основі [37, 38, 39, 40].

Концепція "Тяжіння і виштовхування" або Push and Pull Theory. Засновники теорії - Ернст Равенстайн, Еверетт Лі. Суть - міграція визначається факторами "тягара" та "штовхання". Тягар (Push factors): обставини, що змушують людей залишати країну, такі як безробіття, низький рівень життя, політична нестабільність, природні катастрофи. Штовхання (Pull factors): обставини, що приваблюють людей до країни призначення, такі як вищі заробітні плати, кращі умови життя, стабільна політична ситуація. [40, С. 3-7]. Ернст Равенстайн вперше запропонував цю теорію у 1885 році, визначивши кілька "законів міграції". Згідно з його дослідженням, основні фактори міграції включають економічні можливості та відстань. Еверетт Лі розширив теорію в 1966 році, ввівши концепцію факторів "тягара і штовхання", які включають також особисті обставини та перешкоди на шляху міграції.

Неокласична економічна теорія. Засновники теорії - Гаррі Джонсон, Майкл Тодаро. Суть - міграція розглядається як раціональний вибір індивідів, що прагнуть максимізувати свої доходи. Поступово, термінологія у цій сфері розвивалася, і виникли нові поняття, такі як "іммігранти" для тих, хто прибуває до іншої країни,

"емігранти" для тих, хто виїжджає за межі своєї батьківщини, і "біженці" для тих, хто залишає свою територію через надзвичайні обставини. В цілому, всі ці категорії учасників міграції тепер об'єднані під терміном "мігранти". На сьогоднішній день, міграцію зазвичай визначають як "рухливість", що включає рух, переміщення та перерозподіл. Основні ідеї - різниця в заробітних платах та можливостях працевлаштування між регіонами стимулює міграцію. [37, С. 8]. Гаррі Джонсон і Майкл Тодаро розробили цю теорію в середині ХХ століття. Тодаро розробив модель, в якій рішення про міграцію базується на очікуваних доходах в місті порівняно з доходами в сільській місцевості. Тодаро стверджував, що міграція відбувається навіть за умов високого рівня безробіття у міських районах, оскільки потенційні мігранти враховують ймовірність знайти роботу та очікувану заробітну плату.

Теорія нової економіки міграції, засновники теорії: Одіо Старк, Девід Блум. Міграція розглядається як стратегія домогосподарств для зниження ризиків та диверсифікації джерел доходів. Основні ідеї: міграція допомагає зменшити економічну вразливість домогосподарств у країнах з нестабільною економікою. На відміну від неокласичної теорії, яка фокусується на індивідуальних рішеннях, ця теорія розглядає міграцію як колективне рішення домогосподарств. [18, С. 16] Домогосподарства відправляють одного або декількох членів сім'ї на заробітки за кордон для забезпечення додаткового джерела доходу та зниження ризиків, пов'язаних з місцевою економічною нестабільністю.

Теорія світової системи (World Systems Theory) - засновники теорії: Імануїл Валлерстайн. Суть - міграція розглядається як результат економічних і політичних процесів на глобальному рівні. Основні ідеї - економічна інтеграція та глобалізація спричиняють переміщення робочої сили з периферійних країн до центрів світової економіки. Валлерстайн стверджував, що світова економіка складається з "центру", "півпериферії" та "периферії". Центр включає розвинуті країни, тоді як периферія - менш розвинені країни, що забезпечують дешеву робочу силу та сировину. Глобалізація та економічна інтеграція сприяють переміщенню робочої сили з периферійних країн до центрів, де є попит на дешеву робочу силу.

Модель подвійного ринку праці (Dual Labor Market Theory). Засновник теорії - Майкл Піоре, її суть - міграція обумовлена потребами ринку праці приймаючих країн, де існують дві сегментовані частини ринку праці - первинний та вторинний. Основні ідеї - первинний ринок забезпечує стабільну роботу з високими зарплатами, вторинний - нестабільну роботу з низькими зарплатами. Мігранти часто займають позиції у вторинному ринку праці. [39, С. 12]. Піоре стверджував, що економіки розвинутих країн мають два сегменти ринку праці: первинний ринок (висококваліфіковані робочі місця з хорошими умовами праці) та вторинний ринок (низькокваліфіковані роботи з поганими умовами праці). Мігранти часто займають позиції у вторинному ринку праці, що дозволяє місцевому населенню зосередитися на первинному ринку праці.

Теорія соціальних мереж, - міграційні рішення часто обумовлюються наявністю соціальних мереж і зв'язків у приймаючих країнах.

Основна ідея - соціальні мережі забезпечують інформаційну підтримку та знижують витрати і ризики, пов'язані з міграцією. Соціальні мережі включають сім'ю, друзів та інші контакти, що вже перебувають у країні призначення. Ці мережі надають мігрантам необхідну інформацію, допомогу у пошуку житла та роботи, що значно полегшує процес адаптації в новій країні. [41, С. 10-13]

Інституційна теорія міграції, її суть - інституції (організації, підприємства, неурядові організації) відіграють важливу роль у процесах міграції. Основна ідея - інституції створюють умови для легальної та нелегальної міграції, сприяючи або заважаючи переміщенню людей. Інституції включають урядові організації, що регулюють міграційні процеси, а також приватні підприємства, що наймають робочу силу з-за кордону. Неурядові організації також можуть надавати підтримку мігрантам, забезпечуючи їх інформацією та юридичною допомогою.

Теорія кумулятивної причинності (Cumulative Causation Theory), засновником якої є Дуглас Массі має таку суть - міграція має тенденцію до самопідтримки і збільшення у часі. Основні ідеї - кожна нова хвиля мігрантів створює умови, що сприяють подальшій міграції. Массі стверджував, що міграція створює мережеві ефекти, які знижують витрати і ризики для майбутніх мігрантів. Таблиця 1.4 дає

змогу зробити висновок, що міграція є самопідтримуваним процесом, де кожна нова хвиля мігрантів робить міграцію більш привабливою для наступних потенційних мігрантів, і з появою нових теорій лише змінювалися та розвивалися спонукаючі до міграції фактори.

Таблиця 1.4 – Основні підходи до пояснення міграційних процесів в теоретичних моделях

Теоретична модель	Тлумачення міграції
Тяжіння і виштовхування	Міграція - результат дії штовхаючих факторів у країні походження та тягнучих факторів у країні призначення.
Неокласична економічна теорія	Міграція - економічна раціональність індивідів, які прагнуть максимізувати свій дохід шляхом переміщення з країн з низькими доходами до країн з високими доходами.
Теорія світової системи	Міграція - частина глобальних економічних процесів, де розвинені країни (центр) експлуатують ресурси та робочу силу країн, що розвиваються (периферія).
Модель подвійного ринку праці	Міграція - відповідь на структурні потреби економік країн призначення, де ринки праці складаються з двох сегментів: первинного та вторинного.
Теорія нової економіки міграції	Міграція - стратегія домашніх господарств для диверсифікації джерел доходів та зниження ризиків економічної нестабільності.
Теорія соціальних мереж	Міграція - процес, що підтримується соціальними мережами, які знижують витрати та ризики, пов'язані з міграцією.
Теорія кумулятивної причинності	Міграція - процес, який сам по собі створює умови для подальшої міграції, сприяючи створенню економічних, соціальних та культурних умов для сталих міграційних потоків.
Інституційна теорія міграції	Міграція - явище, що регулюється інституціями, такими як державні органи, міжнародні організації, міграційні агенції та неурядові організації.

Джерело: сформовано автором на основі [36, 38, 41].

Ці теорії та моделі надають різні перспективи для розуміння міграційних процесів та допомагають формувати ефективні політики управління міграцією.

1.3. Ключові особливості глобального міграційного регулювання

Міграція є невід'ємною частиною людської історії. З давніх часів люди переміщувалися з місця на місце в пошуках кращих умов для життя, уникнення конфліктів або природних катастроф. Проте, в міру розвитку сучасних держав та глобалізації, міграційні потоки стали значно більшими і складнішими, що призвело до виникнення потреби в міжнародному регулюванні.

Індустріальна революція та розвиток економік призвели до значного зростання міграційних потоків. Люди переміщувалися до індустріальних центрів у пошуках роботи та кращих економічних можливостей. Глобалізація сприяла взаємозалежності країн, що збільшило обсяги міжнародної торгівлі та міграції. Політичні конфлікти, війни та революції стали причиною масових переміщень населення.

Наприклад, Перша та Друга світові війни призвели до мільйонів біженців. Колоніалізм та деколонізація сприяли міграції між колишніми колоніями та метрополіями. Різниця в демографічних тенденціях між країнами сприяла міграції. Наприклад, старіння населення в розвинених країнах створювало попит на робочу силу з країн, що розвиваються. Швидке зростання населення в деяких країнах призводило до надлишку робочої сили, яка шукала можливості за кордоном. Розвиток залізниць, пароплавів та авіації значно спростило переміщення людей на великі відстані. Сучасні засоби комунікації, такі як Інтернет, сприяли обміну інформацією про міграційні можливості та полегшували підтримання зв'язків між мігрантами та їхніми родинами.

Міжнародна організація праці (МОП) - заснована у 1919 році, МОП стала однією з перших міжнародних організацій, що займалася питаннями трудової міграції. МОП прийняла кілька конвенцій, спрямованих на захист прав трудящих-мігрантів, такі як Конвенція 97 (1949) та Конвенція 143 (1975). Конвенція про статус біженців (1951) та Протокол (1967) - прийняті у відповідь на масові переміщення населення після Другої світової війни. Ці документи встановили правовий статус біженців та закріпили принцип невідправлення (non-refoulement),

який забороняє повернення біженців до країн, де їх життю або свободі загрожує небезпека.

Міжнародна організація з міграції (IOM) заснована у 1951 році, IOM зосереджується на управлінні міграційними потоками, захисті прав мігрантів та наданні допомоги країнам у регулюванні міграції. У 2016 році IOM стала частиною системи ООН, що підвищило її роль у міжнародному регулюванні міграції. За даними ООН, кількість міжнародних мігрантів у 2020 році перевищила 280 млн. осіб. Ця тенденція продовжує зростати через глобалізацію, економічні нерівності та кліматичні зміни. Великі міграційні потоки створюють значні виклики для приймаючих країн та міжнародної спільноти в цілому.

Міграція часто супроводжується порушеннями прав людини, такими як експлуатація праці, торгівля людьми та дискримінація. Міжнародне співтовариство розробляє правові механізми для захисту прав мігрантів та забезпечення їхньої безпеки. Міграція може мати як позитивні, так і негативні наслідки для країн походження та приймаючих країн. Наприклад, мігранти можуть сприяти економічному зростанню, але також створювати напруження на ринку праці та в соціальних системах. Політичні наслідки міграції включають зміни в політиці приймаючих країн, що можуть впливати на міжнародні відносини.

У 2018 році ООН прийняла два важливі документи: Глобальний договір про безпечну, впорядковану та законну міграцію та Глобальний договір про біженців. Ці документи підкреслюють важливість міжнародного співробітництва в галузі міграції. Глобальні угоди спрямовані на зміцнення правового та інституційного середовища для управління міграційними потоками, захисту прав мігрантів та підтримки країн, що приймають мігрантів.

Потреба в глобальному міграційному регулюванні виникла внаслідок складних економічних, політичних, соціальних та демографічних змін, які супроводжували розвиток людського суспільства. Глобальне регулювання міграції є необхідним для забезпечення впорядкованої та гуманної міграції, захисту прав мігрантів та підтримки міжнародної безпеки і стабільності. Міжнародне співтовариство

продовжує працювати над вдосконаленням правових та інституційних механізмів для ефективного управління міграційними процесами.

Глобальне міграційне регулювання включає комплекс міжнародних угод, принципів, норм та інституцій, які разом працюють над управлінням міграційними потоками, захистом прав мігрантів та забезпеченням міжнародної безпеки.

Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей (1990). Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1990 році. Набула чинності у 2003 році. [17, С. 7-14] Мета: забезпечення захисту прав трудящих-мігрантів та членів їх сімей, незалежно від їхнього міграційного статусу.

Основні положення: право на рівне ставлення, право на інформацію, захист від насильства та експлуатації, право на соціальне забезпечення.

Конвенція МОП №97 (1949) - про мігрантів з метою зайнятості. Встановлює принципи щодо рівного ставлення трудящих-мігрантів з громадянами приймаючих країн.

Конвенція МОП №143 (1975) про зловживання в міграційних потоках та забезпечення рівності можливостей і ставлення трудящих-мігрантів. Спрямована на боротьбу з нелегальною міграцією та забезпечення захисту прав трудящих-мігрантів. [23, С. 16]

Глобальний договір про безпечну, впорядковану та законну міграцію (Global Compact for Migration, 2018). Прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН у 2018 році. Мета: зміцнення міжнародної співпраці в галузі міграції. Основні цілі: зменшення факторів, що змушують людей залишати свої країни, забезпечення прав мігрантів, боротьба з торгівлею людьми, зміцнення доступу мігрантів до базових послуг.

Глобальний договір про біженців (Global Compact on Refugees, 2018)
Прийнятий одночасно з Глобальним договором про міграцію.
Мета: забезпечення захисту прав біженців та підтримка країн, які приймають біженців. Міжнародна організація з міграції (ІОМ) заснована у 1951 році. Входить до системи ООН з 2016 року.

Місія: забезпечення впорядкованої та гуманної міграції, надання допомоги урядам і мігрантам, сприяння розвитку міжнародного співробітництва з питань міграції. Основні напрями діяльності: управління міграцією, допомога в переселенні, надання допомоги біженцям і внутрішньо переміщеним особам, боротьба з торгівлею людьми.

Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR) засноване у 1950 році. Місія: захист прав біженців, внутрішньо переміщених осіб та осіб без громадянства. Основні напрями діяльності: надання захисту та гуманітарної допомоги, сприяння добровільному поверненню, інтеграції або переселенню біженців.

Принципи міжнародного права: принцип невідправлення (Non-refoulement) закріплений у Конвенції ООН про статус біженців (1951) та Протоколі (1967). Забороняє висилку або повернення біженців до країн, де їх життю або свободі загрожує небезпека. Принцип рівного ставлення вимагає, щоб трудящі-мігранти мали ті самі права і можливості, що й громадяни приймаючої країни.

Боротьба з торгівлею людьми, один з перших кроків в боротьбі був протокол ООН про запобігання та припинення торгівлі людьми (2000). Мета: запобігання торгівлі людьми, захист та допомога жертвам торгівлі людьми. Забезпечення законних каналів для трудової міграції. Співпраця між країнами для запобігання нелегальній міграції.

Сучасні міграційні потоки значно збільшуються, що створює виклики для міжнародного регулювання. Забезпечення дотримання прав мігрантів, особливо тих, що перебувають у нелегальному статусі є одним з основних викликів. Глобальне міграційне регулювання є складним і багатогранним процесом, що включає міжнародні угоди, принципи, норми та інституції. Воно спрямоване на забезпечення впорядкованої та гуманної міграції, захист прав мігрантів та підтримку країн, що приймають мігрантів. Виклики глобального міграційного регулювання потребують подальшої міжнародної співпраці та вдосконалення правових механізмів.

РОЗДІЛ 2.

МІГРАЦІЙНА СКЛАДОВА ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

2.1. Вплив міграції на соціально-економічний розвиток країн

Мігранти привносять культурне різноманіття, яке може збагатити культурне життя приймаючих суспільств, сприяти інноваціям і творчості. Інтеграція мігрантів може бути викликом, але успішна інтеграція сприяє соціальній стабільності та взаєморозумінню між різними групами населення. Мігранти можуть стати активними учасниками політичного життя приймаючих країн, включаючи участь у виборах та громадських організаціях.

Міграція часто стає темою політичних дебатів і може впливати на політичні рішення щодо імміграційної політики та прав мігрантів. Грошові перекази мігрантів до своїх родин у країнах походження є важливим джерелом доходу для багатьох домогосподарств. Ремітенси сприяють зменшенню бідності, покращенню доступу до освіти та охорони здоров'я. Мігранти можуть інвестувати зароблені кошти у бізнес і розвиток інфраструктури в країнах походження. Вони також можуть передавати знання та навички, отримані за кордоном, що сприяє розвитку підприємництва. [13, С. 3-9]

Міграція може зменшити рівень безробіття в країнах походження, особливо серед молоді, шляхом зменшення тиску на ринок праці. Ремітенси дозволяють домогосподарствам інвестувати в освіту та охорону здоров'я, що сприяє підвищенню людського капіталу в країнах походження.

Міграція може впливати на соціальну структуру, змінюючи традиційні ролі в сім'ях і громадах. Наприклад, міграція чоловіків може призвести до зміни ролі жінок у сім'ях та громадах.

Мігранти можуть брати активну участь у політичному житті своїх країн походження, впливаючи на політичні рішення та процеси реформ.

Діаспора може сприяти демократичним процесам, підтримуючи громадські організації, правозахисні рухи та політичні партії в своїх країнах походження.

Міграція впливає на глобальний розвиток. Термін «глобальний розвиток» означає взаємозв'язок між процесами інтернаціоналізації економіки, політики та культури; розвиток єдиної системи світових відносин, зміни у функціях національної держави, активізація діяльності транснаціональних утворень, у т.ч. етнічні діаспори, релігійні рухи, імміграційні асоціації. Сучасні проблеми глобального розвитку та пов'язані з ними кризові явища міжнародних систем не є безнадійними і не призводять до кризи загальнолюдських цінностей, вирішення якої ми вбачаємо в об'єднанні людства на основі усвідомлення спільних інтересів і спільної відповідальності. для майбутніх поколінь повернення до духовно-моральних і культурних засад -антропологічних в оцінці науково-технічної цивілізації, перехід на позиції гуманістичної цивілізації. [24, С. 15]

Розвиток глобалізації має трансформуючий вплив на систему факторів формування особистості в різних типах культур і цивілізацій, руйнує традиційні системи культурно-антропологічних параметрів і створює багато проблем у відносинах людина-суспільство, людина-людина, людина. і природа. Зміни у відносинах між людством і біосферою неможливі без зміни відносин між людьми в різних економічних і культурних контекстах. Основним вектором змін має стати пріоритет співпраці (синергії) та взаємодопомоги в реалізації глобального культурного проекту «цивілізації безпеки».

На рубежі 20-21 століть відбулася глобальна революція, яка охопила всі країни і народи, мережа різноманітних економічних зв'язків почала стрімко розвиватися. В результаті глобальної революції відбувається:

- поглиблення зв'язків між найважливішими фінансовими центрами;
- тісна технологічна співпраця між компаніями;
- глобальні інформаційні мережі, що з'єднують світ в одне ціле;
- національні ринки, які все менше можна вважати критерієм сегментації ринку;
- поєднання гострої конкуренції з розширенням елементів взаємодії та кооперації;

- інтернаціоналізація виробничих зв'язків у високотехнологічних галузях на основі прямих інвестицій;
- формування глобальних ринків [2, С. 64].

Останнім часом точаться гострі дискусії навколо проблем глобального розвитку:

- 1) «глобальна конкуренція», яка зростає;
- 2) «глобалізація освіти»;
- 3) «глобалізація економіки»;
- 4) «культурна глобалізація»;
- 5) «політична глобалізація»;
- 6) «глобальне громадянське суспільство»;
- 7) «глобальна обізнаність»;
- 8) «глобальні перспективи»;
- 9) «глобальний світоустрій» [3, С. 25].

Глобалізацію можна вважати цивілізаційною зміною, яка вже стала соціальною реальністю і сталася в результаті глобального розвитку.

Це відображали: активізація транскордонних економічних, політичних, соціальних і культурних зв'язків; історичний період (чи історична епоха), який настав після закінчення «холодної війни»; тріумф американської (західноєвропейської) системи цінностей, яка базується на поєднанні неоліберальної економічної програми та програми політичної демократизації; технічна революція з численними соціальними наслідками; неспроможність національних держав самотійно подолати глобальні проблеми (демографічні, екологічні, дотримання прав і свобод людини, розповсюдження ядерної зброї), що потребують спільних глобальних зусиль [13, С. 11-20].

У контексті періодизації М. Чешкова виділяють такі етапи глобального розвитку:

- 1) передісторія глобалізації (протоглобалізація) - від неолітичної революції до осьового періоду;
- 2) передісторія глобалізації (зародження глобальної спільноти) – від часів Осі до епохи Просвітництва та першої промислової революції;

3) власне історія глобалізації (формування глобальної спільноти) – останні 200 років [4, С. 112].

Активним чинником сучасного багатоаспектного бачення міжнародних систем є новий гуманізм, орієнтований на ноосферний розвиток людини і цивілізації, який враховує як цінності традиційних релігійних спільнот, так і індивідуалістичну аксіологію індустріально-пост. -індустріальна цивілізація.

Дискусії про глобальний розвиток як мейнстрім сучасності можна згрупувати в чотири дискурси:

- 1) цивілізаційний або регіональний;
- 2) ідеологічний;
- 3) академічний;
- 4) стаття [7, С. 82].

Деякі західні автори переконані, що з усіх напрямів світового розвитку (економічного, політичного, культурного, соціального, антропологічного) найбільш перспективним і передовим є економічний. Різні країни по-різному реагують на глобалізацію.

Багато факторів сприяли створенню глобальної економіки:

- посилення інтеграції фінансових ринків;
- телекомунікаційна революція, яка полегшила корпораціям встановлення постійних контактів з усіма країнами світу, укладаючи контракти з партнерами, розташованими в будь-якій точці земної кулі;
- розширення сфери діяльності транснаціональних корпорацій, які мають у своєму розпорядженні величезні технологічні та фінансові ресурси, що дозволяють розподілити виробництво по всьому світу таким чином, щоб досягти максимально можливої ефективності за рахунок використання дешевої робочої сили;
- відхід транснаціональних корпорацій від фордистської системи організації праці та перехід до гнучкої системи використання робочої сили, що дозволяє адаптуватися до постійних змін у світовій економіці з метою збереження своїх позицій та завоювання нових ринків;

- зростання частки країн третього світу у світовій торгівлі, а також у світовому інвестиційному процесі та міжнародному поділі праці;
- стрімке зростання взаємозалежності між країнами в наш час, у межах якого жодна країна світу не може залишатися осторонь світової економіки та вести ізольоване, автаркічне існування [8, С. 21].

Основні базові мегатренди розвитку сучасного світу як виклик глобального розвитку зводяться до глобального цивілізаційного процесу та відображаються в соціокультурній сфері. Це:

- 1) «культурна поляризація»;
- 2) «культурна асиміляція»;
- 3) «культурна гібридизація»;
- 4) «культурна ізоляція» [9, С. 44].

Міграція сприяє розвитку міжнародного співробітництва та створенню глобальних угод, таких як Глобальний договір про міграцію та Глобальний договір про біженців. Міграція стимулює розвиток міжнародних організацій, таких як ІОМ та UNHCR, які працюють над управлінням міграційними процесами та захистом прав мігрантів. А також міграція робочої сили сприяє глобальній економічній інтеграції, забезпечуючи мобільність робочої сили між країнами та регіонами. Міграція сприяє розвитку нових ринків для товарів і послуг, оскільки мігранти привносять нові споживчі звички та попит. [10, С. 51]

Стійкий розвиток, - мета сталого розвитку (SDG) - міграція відіграє важливу роль у досягненні цілей сталого розвитку, таких як зменшення бідності, забезпечення якісної освіти, сприяння економічному зростанню та забезпечення справедливих умов праці.

Вплив міграції на соціально-економічний розвиток країн також залежить від причин та типу міграції. Через різного характеру негативні події існує й таких тип, як вимушена міграція - це переміщення людей, яке відбувається не за власним бажанням, а через примус чи необхідність внаслідок певних обставин. До таких обставин належать війни, конфлікти, природні катастрофи, політичні

переслідування, економічні кризи та інші загрози, які змушують людей залишати свої домівки. [12, С. 34]

Є різні категорії вимушеної міграції: біженці - люди, які перетинають міжнародні кордони в пошуках безпеки, рятуючись від переслідувань, конфліктів, насильства чи порушень прав людини. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) - люди, які залишають свої домівки через ті ж причини, що і біженці, але не перетинають міжнародних кордонів, залишаючись у межах своєї країни. Особи, які шукають притулку - люди, які звертаються за міжнародним захистом у іншій країні, але ще не отримали офіційного статусу біженця.

Причини вимушеної міграції:

- 1) Конфлікти та війни: Збройні конфлікти, громадянські війни та міжнародні війни є одними з головних причин вимушеної міграції.
- 2) Політичні переслідування: Люди, які зазнають переслідувань через свої політичні погляди, релігію, етнічну приналежність або інші причини.
- 3) Природні катастрофи: Землетруси, повені, урагани, посухи та інші природні катастрофи можуть змушувати людей залишати свої домівки.
- 4) Економічні кризи: Економічна нестабільність, зростання бідності та безробіття можуть призводити до вимушеної міграції.
- 5) Порушення прав людини: Систематичні порушення прав людини, такі як торгівля людьми, насильство або дискримінація.

Приклади вимушеної міграції, які були спричинені різними факторами, але найчастіше це все ж збройні конфлікти, війна та переслідування. Сирійська криза: причини, - громадянська війна, що почалася у 2011 році.

Наслідки: Більше 6,6 мільйонів сирійців стали біженцями, переважно в сусідніх країнах, таких як Туреччина, Ліван, Йорданія та Європа. Крім того, понад 6,7 мільйонів сирійців стали внутрішньо переміщеними особами.

Міжнародна відповідь: Міжнародні організації, такі як ООН та ЄС, надають гуманітарну допомогу та підтримку біженцям. [37, С. 13]

Рохінджа криза в М'янмі. Через етнічні переслідування рохінджа мусульман у штаті Ракхайн з боку м'янмарської армії та націоналістичних груп. Наслідки:

Понад 700 тисяч рохінджа втекли до сусіднього Бангладеш, де вони живуть у таборах для біженців. Міжнародна відповідь: ООН та міжнародні НУО надають гуманітарну допомогу, але ситуація залишається складною через обмежений доступ до ресурсів.

Криза у Венесуелі. Причини: економічна криза, політична нестабільність та гуманітарна криза. Наслідки: Понад 5,4 мільйона венесуельців залишили країну, шукаючи притулку у сусідніх країнах, таких як Колумбія, Бразилія, Перу та інші. Міжнародна відповідь: Країни Латинської Америки та міжнародні організації надають допомогу, але зростання кількості біженців створює значний тиск на ресурси приймаючих країн.

Афганська криза, основна причина: довготривалий збройний конфлікт, зміна влади та встановлення режиму "Талібану" у 2021 році. Наслідки: Понад 2,6 мільйона афганців стали біженцями, переважно в Ірані, Пакистані та інших сусідніх країнах. Крім того, мільйони людей залишаються внутрішньо переміщеними. ООН та інші міжнародні організації надають гуманітарну допомогу, але ситуація залишається напруженою.

Конфлікт у Південному Судані, громадянська війна, яка почалася у 2013 році після здобуття незалежності спричинила хвилю вимушеної міграції. Наслідки: Понад 2,2 мільйона південних суданців стали біженцями в сусідніх країнах, таких як Уганда, Судан, Ефіопія та Кенія. Крім того, близько 2 мільйонів осіб є внутрішньо переміщеними [38, С. 17-18]. Міжнародні організації надають гуманітарну допомогу та підтримують зусилля з примирення.

Для того, аби усвідомити динаміку змін в міграційних процесах варто звернутися до таблиці 2.1, яка узагальнює ключові статистичні дані показників міграції за останнє двадцятиріччя.

Таблиця 2.1 – Ключові показники міграції за 2004-2024рр.

Показник	2004	2024
Кількість міжнародних мігрантів	190 млн	295 млн
Відсоток мігрантів відносно населення світу	2,90%	3,60%
Відсоток жінок відносно кількості міжнародних мігрантів	48,00%	48,00%
Відсоток дітей серед міжнародних мігрантів	16,00%	14,60%
Регіон з найбільшою часткою міжнародних мігрантів	Океанія	Океанія
Країна з найбільшою часткою міжнародних мігрантів	ОАЕ	ОАЕ
Кількість трудових мігрантів	-	169 млн
Загальний обсяг міжнародних грошових переказів (ремітенсів)	250 млрд	750 млрд
Кількість біженців	15 млн	30 млн
Кількість вимушено переміщених осіб	25 млн	60 млн
З них українців	-	8 млн

Джерело: сформовано автором на основі [43, 46, 47].

Окремо варто розглянути й приділити увагу впливу вимушеної міграції внаслідок повномасштабної війни Росії проти України, що розпочалась у 2022 році. З початком повномасштабної війни проти України у лютому 2022 року, мільйони українців були змушені залишити свої домівки. Станом на кінець 2023 року, за даними ООН та за звітами інших міжнародних організацій понад 8 мільйонів українців знайшли притулок у країнах Європейського Союзу. Найбільше переміщених осіб прийняли наступні країни:

- Польща: понад 2 мільйони українців
- Німеччина: близько 1 мільйона українців
- Чехія: близько 500 тисяч українців
- Італія: понад 400 тисяч українців
- Іспанія: близько 300 тисяч українців. [42, С. 3-4]

Очевидно, що такий неочікуваний потік вимушених мігрантів мав значні економічні наслідки для Європи. Ринок праці заповнив дефіцит робочої сили. У

багатьох європейських країнах, особ'ливо в Польщі, Німеччині та Чехії, українські мігранти заповнили дефіцит робочої сили в різних секторах, таких як будівництво, сільське господарство, сфера послуг та охорона здоров'я. У деяких країнах, таких як Польща та Чехія, мігранти з України сприяли зростанню зайнятості та економічного зростання. Наприклад, у Польщі частка українців серед робочої сили зросла до 5%. Українські мігранти, працюючи легально, сплачують податки та соціальні внески, що збільшує бюджетні надходження. Наприклад, у Німеччині українські працівники щорічно сплачують податки на суму понад 1 мільярд євро. Українці, що працюють у Європі, надсилають значні суми грошей своїм родинам в Україну. За оцінками Світового банку, загальний обсяг ремітенсів з Європи в Україну у 2023 році становив близько 12 мільярдів доларів США.

Європейські країни забезпечили доступ українських біженців до освіти та медичних послуг. Наприклад, у Польщі близько 300 тисяч українських дітей відвідують школи. Українські біженці отримують соціальну підтримку, включаючи житло, харчування та соціальні виплати. У Чехії уряд виділив близько 2 мільярдів євро на підтримку українських біженців. Присутність українців сприяє культурному різноманіттю в приймаючих країнах. У багатьох містах Європи з'явилися українські культурні центри, ресторани та магазини. Європейські країни активно працюють над інтеграцією українських мігрантів у свої суспільства, організовуючи мовні курси та програми адаптації.

Кожна з Європейських країн була вимушена запроваджувати певні міграційні правила для вимушених мігрантів з України. ЄС започтакували загальну директиву, але уряд кожної з країн на своєму боці адаптував програми для українських мігрантів. Отже умови для прийняття українських мігрантів відрізнялися на територіях європейських держав. Таблиця 2.2 відображає ключові особливості програм захисту кожної з країн.

Таблиця 2.2 – Програми започатковані в Європі для вимушених шукати захисту від війни українців.

Країна / Організація	Програми та правила	Основні переваги
ЄС (загалом)	Директива про тимчасовий захист	Право на проживання, доступ до ринку праці, медичну допомогу, освіту, соціальні послуги
Польща	Програма допомоги біженцям	Право на роботу без додаткових дозволів, доступ до житла, медичної допомоги, освіти, соціальних послуг, програми професійної підготовки
Німеччина	Статус тимчасового захисту	Право на проживання, доступ до ринку праці, освіту, медичну допомогу, фінансова підтримка, мовні курси, програми інтеграції
Чехія	Візи тимчасового захисту	Доступ до житла, медичної допомоги, освіти, соціальних послуг, фінансова підтримка
Італія	Статус тимчасового захисту	Право на проживання, роботу, освіту, медичну допомогу, програми інтеграції, мовні курси, професійна підготовка
УВКБ ООН	Гуманітарна допомога	Житло, харчування, медична допомога, юридична підтримка
Європейська Комісія	Фінансова підтримка, співпраця з міжнародними організаціями	Фінансова допомога країнам-членам ЄС, координація допомоги з ІОМ та Червоним Хрестом

Джерело: сформовано автором на основі [34,42].

Було спричинено звісно й негативні наслідки, такі як соціальне напруження. Велика кількість мігрантів створює конкуренцію за ресурси, такі як житло, робочі місця та соціальні послуги. У деяких містах це призвело до соціального напруження та зростання антиіммігрантських настроїв. Приймаючі країни зіткнулися з тиском на свої системи охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення через збільшення кількості мігрантів. Наприклад, у Польщі збільшився попит на медичні послуги та соціальні виплати. Міграція українців

стала темою політичних дебатів у багатьох європейських країнах, що вплинуло на політичні рішення щодо імміграційної політики та підтримки біженців.

Міграція українців внаслідок війни у 2022 році мала значний вплив на соціально-економічний розвиток європейських країн. Вона сприяла заповненню дефіциту робочої сили, зростанню податкових надходжень та збагаченню культурного життя приймаючих країн. Водночас міграція створила виклики, такі як соціальне напруження, тиск на соціальні системи та політичні дебати. Ефективне управління міграційними процесами та інтеграція мігрантів є ключовими факторами для максимізації позитивного впливу міграції та мінімізації її негативних наслідків. Отже негативні та позитивні наслідки міграційних процесів є соціально-економічними ризиками, управління якими має стати стратегічним предметом державного регулювання економічного розвитку країни.

2.2 Міжнародна мобільність інтелектуальних кадрів

Міжнародна мобільність інтелектуальних кадрів (або "brain drain") стосується переміщення висококваліфікованих працівників, науковців, інженерів, лікарів та інших фахівців з однієї країни до іншої. Ця мобільність може мати значний вплив на економічний розвиток як країн-джерел, так і приймаючих країн. Причини міжнародної мобільності інтелектуальних кадрів: вищі заробітні плати, кращі умови праці та можливості для кар'єрного зростання є одними з головних причин, чому висококваліфіковані працівники мігрують до розвинених країн. Багато фахівців переїжджають до країн з більш розвиненою науковою та освітньою інфраструктурою, де вони можуть отримати доступ до передових досліджень та технологій [8, С. 12].

Політична нестабільність, конфлікти та відсутність безпеки можуть змушувати фахівців шукати безпечніші місця для життя та роботи. Багато людей шукають кращу якість життя, вищий рівень соціальних послуг, сприятливіші умови для виховання дітей та культурне різноманіття.

Окрім основних економічних, освітніх, політичних та соціальних факторів, існують інші аспекти, які впливають на мобільність інтелектуальних кадрів. Деякі з них мають історичний характер або пов'язані з особливостями окремих країн чи регіонів.

До історичних факторів віносять колоніальну спадщину. Багато висококваліфікованих кадрів з колишніх колоній (наприклад, Індія, Пакистан) продовжують мігрувати до Великої Британії. Історичні зв'язки, спільна мова та освітні традиції сприяють цьому процесу. Французька імперія: Випускники університетів з колишніх французьких колоній (наприклад, Алжир, Марокко) часто продовжують освіту та роботу у Франції. Після Другої світової війни багато європейських країн, таких як Німеччина, активно залучали іноземних робітників (так звані "гостьові робітники") для відбудови економіки. Це включало і висококваліфіковані кадри з інших країн. Під час холодної війни, висококваліфіковані фахівці з країн Східного блоку часто емігрували на Захід у пошуках кращих умов для життя та роботи. Це стосувалося особливо науковців, інженерів та лікарів [12, С. 19].

Глобалізація сприяє мобільності кадрів через відкриття міжнародних ринків праці, спрощення візових процедур та збільшення кількості міжнародних компаній, що працюють у різних країнах. Якщо озирнутися на минуле, то можна помітити, що ще з кінця 1960-х років глобалізація стала провідною тенденцією сучасного розвитку. На думку західних філософів, світ увійшов у фазу «глобальної невизначеності».

Ретроспективна історія дозволяє визначити кінець XX ст. два критичних періоди, які сприяли поглибленню глобального розвитку:

- 1) розпад СРСР і СФРЮ;
- 2) світова фінансова криза 1997-1998 рр.

Існують різні теоретичні підходи до оцінки процесу глобалізації:

- 1) функціоналістичний підхід, що підкреслює роль національних держав у порятунку національних економік від згубних наслідків «гібридної» та «космополітичної» глобалізації;

2) апологетичний підхід, що підкреслює роль глобальних ринків в інноваційних процесах і, як наслідок, еволюцію до неоліберальної доктрини, прагнучи максимально обмежити втручання держави в процеси «космополітичної глобалізації»;

3) технологічний підхід, у контексті якого основна увага приділяється новітнім «кібернетичним» технологіям як умові вибіркової, «гібридної глобалізації», що дозволяє периферійним країнам інтегруватися у світову економіку, зберігаючи власну регіональну специфіку. [5, с. 81]. В результаті глобального розвитку, що відбувається в сучасному світі, сформувалися нові тенденції в сучасному світі, на політичній арені з'явилися нові політичні актори, які почали диктувати «свої правила гри», виникла глобалізація як визначальний чинник сучасного економічного життя, що зумовлює нову якість інтернаціоналізації економіки.

На мою думку, економічна глобалізація впливає на більшість країн та процесів в їх межах, та вимагає:

- адаптації своїх економічних інститутів до нових вимог;
- посилення влади власників капіталу – інвесторів, міжнародних корпорацій та світових фінансових інститутів;
- схвалити створення нових міжнародних механізмів накопичення та руху капіталу;
- підтримка віртуалізації економічних кордонів між країнами в умовах глобалізації [6, С. 42].

Під «глобалізацією» як провідною тенденцією розвитку сучасного світу розуміють фундаментальну зміну світового порядку, внаслідок якої державні кордони почали втрачати своє первісне значення, викликану розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, продиктованим масовою культурою. Глобальний розвиток, на думку деяких західних експертів, є найбільш фундаментальним викликом, з яким зіткнулася сучасна історія останнім часом.

Розвиток технологій та цифрових інфраструктур дозволяє висококваліфікованим працівникам працювати дистанційно або мігрувати до країн з передовими технологічними центрами (наприклад, Силіконова долина в США). Наявність

міжнародних освітніх та наукових програм, таких як програма Erasmus в Європі, сприяє мобільності студентів і науковців, дозволяючи їм отримувати освіту і досвід у різних країнах. Міграція висококваліфікованих кадрів часто підтримується наявністю розвинених мереж діаспори, які забезпечують інформаційну, соціальну та фінансову підтримку новоприбулим.

Міграція висококваліфікованих кадрів впливає на країни-донори, адже вони втрачають людський капітал. Еміграція висококваліфікованих працівників може призводити до дефіциту фахівців у ключових галузях, таких як медицина, наука, інженерія та технології. Втрата кваліфікованих кадрів може знизити продуктивність праці та обмежити економічне зростання. Втрата найкращих фахівців може знизити якість надання послуг у таких сферах, як охорона здоров'я та освіта. Емігранти можуть надсилати гроші своїм родинам у країни походження, що сприяє економічному розвитку цих країн. Звернувшись до звіту Світового банку за 2023 року – було сформовано таблицю 2.3, яка узагальнює список країн, що отримали найбільшу кількість грошових переказів мігрантів (ремітенсів) протягом 2023 року. Що дає можливість зрозуміти для яких країн ремітенси є вагомою часткою грошового капіталу.

Індія – є найбільшим отримувачем ремітенсів, завдяки великій кількості діаспори, яка працює в країнах з високими доходами, особливо в США та країнах Перської затоки. Мексика - значні потоки грошових переказів від мексиканців, які працюють у США, забезпечують стабільне надходження валюти. Китай - хоча потоки грошових переказів знизилися порівняно з попередніми роками, Китай все ще залишається одним з лідерів за обсягом ремітенсів. Філіппіни та Єгипет - отримують значні суми ремітенсів від своїх громадян, які працюють за кордоном, особливо у країнах Перської затоки та США.

Таблиця 2.3 – ТОП країн за кількістю отриманих грошових переказів мігрантів

Країна	Сума грошових переказів мігрантів (млрд. дол. США)
Індія	125
Мексика	67
Китай	50
Філіппіни	40
Єгипет	24
Пакистан	30
Нігерія	21
Україна	18
В'єтнам	17
Бангладеш	21

Джерело: сформовано автором на основі [Migration and Development Brief 39, WB].

Вплив міграції висококваліфікованих кадрів на країни-реципієнти. Цей процес забезпечує заповнення дефіциту робочої сили. Висококваліфіковані мігранти можуть заповнити дефіцит робочої сили в таких галузях, як наука, технології, інженерія та математика (STEM). Інновації та економічний розвиток, - мігранти привносять нові ідеї, знання та навички, що сприяє інноваціям та економічному зростанню. [36, С. 28]. Для кожної з країн донорів та реципієнтів характерні окремі чинники, що спричиняють процес відтіку мізків або навпаки їх залучення. Таблиця 2.4 наочно зображує країни, які найчастіше виступають донорами та реципієнтами інтелектуальних працівників, що стає причиною та як це на них впливає. Інтелектуальна мобільність сприяє обміну та збагаченню культурного життя приймаючих країн. Інтеграція висококваліфікованих мігрантів може викликати соціальні та політичні виклики, зокрема у сфері імміграційної політики та інтеграції.

Таблиця 2.4 – Міжнародна мобільності інтелектуальних кадрів, причини та впливи на країни-донори та країни-реципієнти.

Країна-донор	Країна-реципієнт	Причини	Вплив на країну-донора	Вплив на країну-реципієнта
Індія	США	Вищі заробітні плати, кращі умови праці, можливості для досліджень	Втрата кваліфікованих фахівців, значні ремітенси	Заповнення дефіциту фахівців у технологічному секторі, зростання інновацій
Китай	США, Австралія, Канада	Вищий рівень життя, можливості для освіти та досліджень, політична стабільність	Втрата висококваліфікованих кадрів, ремітенси та інвестиції	Заповнення дефіциту робочої сили, підвищення рівня інновацій, збагачення культурного життя
Україна	Країни ЄС	Економічні можливості, вищі заробітні плати, політична стабільність	Втрата медиків, інженерів, IT-фахівців, значні ремітенси	Заповнення дефіциту робочої сили, зростання економіки
Росія	США, Німеччина	Вищі заробітні плати, кращі умови праці, можливості для досліджень	Втрата науковців та інженерів, зростання ремітенсів	Заповнення дефіциту фахівців у технологічному секторі, зростання інновацій
Пакистан	Саудівська Аравія, ОАЕ	Вищі заробітні плати, кращі умови праці	Втрата медиків та інженерів, зростання ремітенсів	Заповнення дефіциту робочої сили, зростання економіки
Іран	США, Канада	Вищий рівень життя, політична стабільність, можливості для досліджень	Втрата науковців та інженерів, зростання ремітенсів	Заповнення дефіциту фахівців у науковому секторі, зростання інновацій
Філіппіни	США, Саудівська Аравія	Вищі заробітні плати, кращі умови праці	Втрата медиків та інженерів, зростання ремітенсів	Заповнення дефіциту робочої сили, зростання економіки
Польща	Німеччина, Велика Британія	Вищі заробітні плати, кращі умови праці, можливості для досліджень	Втрата науковців та інженерів, зростання ремітенсів	Заповнення дефіциту фахівців у технологічному секторі, зростання інновацій
Мексика	США	Вищі заробітні плати, кращі умови праці	Втрата інженерів та науковців, зростання ремітенсів	Заповнення дефіциту робочої сили, зростання економіки
Нігерія	США, Велика Британія	Вищі заробітні плати, можливості для освіти та досліджень	Втрата висококваліфікованих фахівців, зростання ремітенсів	Заповнення дефіциту фахівців у технологічному секторі, зростання інновацій

Джерело: сформовано автором на основі McKinsey Global Institute, UN

Індекс Brain Drain, - згідно з даними TheGlobalEconomy.com, середній індекс "brain drain" у світі у 2023 році становив 5.17 балів (за шкалою від 0 до 10). Найвищий індекс був у Самоа - 10 балів, а найнижчий в Австралії - 0.4 балів. Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (GTCI) у 2023 році, за даними INSEAD Knowledge, топ-країнами за конкурентоспроможністю талантів

стали Швейцарія, Сінгапур, Данія, Швеція, та Нідерланди. Високі позиції цих країн свідчать про їх здатність залучати та утримувати висококваліфікованих працівників. За даними Світового банку, щорічні втрати від "brain drain" оцінюються в \$69.2 мільярди. Таблиця 2.5 відображає динаміку змін індексу Brain Drain протягом останніх 10 років. Ця проблема особливо актуальна для країн, що розвиваються, де відтік кваліфікованих працівників може суттєво впливати на економічний розвиток.

Таблиця 2.5 – Порівняння індексів Brain Drain за 2013 та 2023 роки.

Країна	2013	2023
США	3,5	3
Німеччина	4	3,8
Франція	4,2	4
Китай	6	5,5
Індія	7	6,5
Україна	8	7,5
Бразилія	5	4,8
Росія	6,5	6
Канада	3	2,8
Велика Британія	4,5	4

Джерело: сформовано автором на основі [48].

Brain drain є складним і багатогранним явищем, яке має значний вплив на економічний, соціальний та науковий розвиток країн. Хоча цей процес створює численні виклики для країн-донорів, та суттєві переваги країнам-реципієнтам.

Рисунок 2.1 дає побачити вікові категорії мігрантів в різних регіонах.

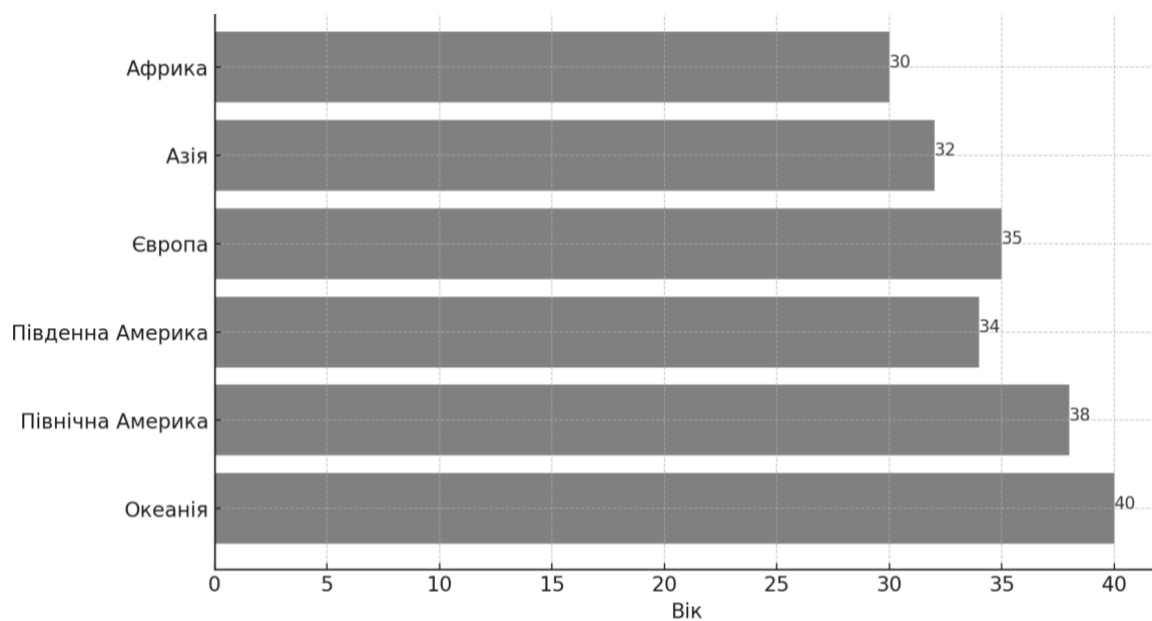

Рисунок 2.1 – Середнє вікове значення трудових мігрантів, за регіонами станом на 2024 р.

Джерело: складено автором на основі [32,43, 44].

Щодо гендерного розподілу, в Європі, Північній Америці та Океанії спостерігається вища частка жінок серед іммігрантів. У Латинській Америці та Карибському басейні кількість жінок-іммігрантів приблизно дорівнює кількості чоловіків. Однак у Азії та Африці серед іммігрантів переважають чоловіки. Більшість іммігрантів належить до працездатного віку. У 2020 році вікова категорія іммігрантів колилася від 20 до 64 років, зі середнім значенням 39 років. У той час як відображає рисунок 2.1 для цих регіонів це наступні значення: Океанія - 40 років, Північна Америка - 38 років, Південна Америка - 34 роки, Європа - 35 років, Азія - 32 роки, Африка - 30 років. Можемо зробити висновок, що нійбільш молоді трудові мігранти належать до розвиваючихся країн.

Для зменшення негативного впливу відтоку інтелектуальних кадрів необхідно застосовувати комплексний підхід, що включає інвестиції в освіту та науку, покращення умов праці, забезпечення політичної стабільності та створення програм реєміграції. Тільки таким чином можна забезпечити стійкий розвиток

національних економік та ефективного використання людського капіталу на глобальному рівні.

2.3. Міграційний компонент глобального ринку капіталу

Міграційний компонент є суттєвим елементом глобального ринку капіталу, впливаючи на економічний розвиток, соціальні структури та політику як країн походження, так і приймаючих країн. Міграція робочої сили та висококваліфікованих фахівців сприяє перерозподілу людського капіталу та фінансових потоків, що має значний вплив на світову економіку.

Міграція робочої сили є важливим механізмом зниження бідності та стимулювання економічного зростання. За даними Світового банку, доходи мігрантів можуть збільшуватися в три-шість разів при переїзді з країн з низькими доходами до країн з високими доходами. Середній приріст доходів для некваліфікованого працівника, який переїжджає до США, оцінюється у \$14,000 на рік. Це підкреслює значний потенціал міграції для зростання світової економіки [World Bank].

Відтік висококваліфікованих кадрів з країн, що розвиваються, має як позитивні, так і негативні наслідки. Основним негативним аспектом є втрата людського капіталу, що знижує потенціал економічного зростання та інновацій. Проте, важливим позитивним аспектом є грошові перекази (ремітенси), які мігранти надсилають до своїх країн, сприяючи підтримці економічного зростання та зниженню бідності. У 2023 році обсяг грошових переказів до країн з низькими та середніми доходами зріс на 3.8%, що свідчить про стабільний внесок мігрантів у економіку своїх країн [IMF, World Bank].

Країни, що приймають мігрантів, отримують значні переваги від припливу робочої сили, яка заповнює дефіцит на ринку праці та сприяє економічному зростанню. З таблиці 2.6 видно динаміку змін глобального ринку капіталу за останні 6 років. Міграція висококваліфікованих працівників підвищує рівень

людського капіталу, сприяє інноваціям та технологічному розвитку. За даними McKinsey Global Institute, мігранти складають лише 3.4% світового населення, але їх внесок у глобальний ВВП становить майже 10%. Вони внесли приблизно \$6.7 трильйона у світовий ВВП у 2015 році, що на \$3 трильйона більше, ніж вони б виробили у своїх країнах походження [McKinsey].

Таблиця 2.6 – Динаміка глобального ринку капіталу

Рік	Глобальний ВВП (трлн USD)	Прямі іноземні інвестиції FDI (млрд USD)	Ремітенси (млрд USD)	Міграційний показник (на 1000 населення)	Внесок мігрантів у глобальний ВВП (трлн USD)
2018	84,9	1,495	689	3,3	6,5
2019	87,3	1,54	715	3,3	6,7
2020	84,5	929	702	3,2	6,7
2021	94,4	1,584	721	3,1	6,8
2022	101,6	1,576	745	3,1	6,9
2023	107,4	1,65	770	3	7

Джерело: сформовано автором на основі звітів UNCTAD.

Міграція впливає на соціальну структуру та політику країн як джерел, так і приймаючих країн. Великі потоки мігрантів можуть створювати додаткове навантаження на соціальні та економічні системи країн-приймачів, що потребує ефективних політик інтеграції та підтримки.

Наприклад, у країнах ЄС значний приплив біженців викликав необхідність розробки нових стратегій для інтеграції та забезпечення соціальної стабільності [OECD]. Якщо розглянути приклад не з сьогодення, як вимушена міграцію українців через війну Росії проти України до Європи про яку йшла мова в першому розділі – можна детальніше зануритися в кейс повоєнної еміграції українців (1947–1962). За масштабами перша «хвиля» української еміграції переважає наступні. У цей період від 200 до 300 тис. українців емігрувало до США і 170 тис. українців емігрувало до Канади (1896–1914). Переважну більшість української імміграції становило зубожіле селянство Галичини, Буковини та Закарпаття. Серед іммігрантів, які прибули до США у 1899–1910 рр., 97,86 % становили селяни, і лише 2,03 % — кваліфіковані та напівкваліфіковані робітники [20, С. 118].

Ця обставина зумовила робітничий характер міграційного руху мешканців згаданих регіонів України, які на той час входили до складу Австро-Угорської монархії. Основними причинами масової еміграції робітників за кордон були загальна економічна відсталість західноукраїнських земель; виснажлива праця, тягар політичної несправедливості та національного гноблення створювали серед українських селян настрій пригніченості, який гнав їх з батьківщини. Імігранти, що прибули на американський континент, стикалися з новою структурою суспільних відносин, зв'язків, звичаїв і традицій. У наступному етапі, особливо помітний слід у міграційних рухах залишили кампанії роззброєння українського селянства (1920-1930-ті рр.) та депортація учасників боротьби проти радянської влади на західноукраїнських землях та членів їхніх родин. За переписом 1989 р. українці становили від 4,7 до 17,5% усього населення 30 міст, областей, областей, автономних республік і автономних округів колишнього СРСР. У зв'язку зі зростанням етнічної самосвідомості українців за межами України (останнє стимулювало процес розбудови незалежної Української держави) за останні роки ці цифри змінилися в бік зростання. Характер зв'язків українців за кордоном з батьківщиною залежав від багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників, насамперед від соціально-політичної ситуації в країнах поселення та в Україні; позиції різних поколінь української діаспори. Важливим чинником консолідації різних гілок українського етносу став Всесвітній форум українців, який відбувся 21-24 червня 1997 р. [21, С. 107].

Тому слід констатувати, порівнявши вигляд сучасної міграції та 20-го сторіччя можна усвідомити, що характерною відмінністю міжнародної міграції в сучасних умовах є послаблення її стихійності та посилення регулювання з боку окремих національних держав і міжнародних організацій, а також збільшення масштабів нелегальної еміграції (щорічний приплив кількості нелегальних емігрантів у США перевищує 1 млн осіб). Розвинуті країни світу намагаються впроваджувати імміграційну політику, спрямовану на оновлення іноземних працівників задля притоку та використання більш здібної, мобільної та інтелектуально процвітаючої робочої сили.

Міжнародна трудова міграція має позитивні та негативні наслідки. Позитивами в країні-експортері робочої сили є зниження безробіття, отримання емігрантами нових знань і досвіду, поліпшення умов життя, отримання додаткового джерела доходу в іноземній валюті для країни-експортера у вигляді грошових переказів від емігрантів і, як наслідок, покращення балансу доходів. виплати.

Негативними наслідками цих процесів для країни-донора є відтік високоосвічених і кваліфікованих кадрів. Якщо спиратися на оцінки середньої вартості однієї складної робочої сили в США (понад \$400 тис., а інженера – до \$800 тис.), то в разі постійного виїзду таких спеціалістів з країни країна-експортер зазнає значних збитків. Адже підготовка одного вченого, за міжнародними підрахунками, коштує державі майже 1,5 мільйона доларів. Працюючи за кордоном за фахом, такий емігрант одразу у відповідних розмірах збільшує національне багатство країни-імпортера, оскільки освічений, кваліфікований робітник є основною формою національного багатства країни. Надалі ця частка зростатиме з використанням комплекс робочої сили (її фізичної, розумової та організаційної). Щорічні витрати слаборозвинених країн через еміграцію інтелігенції сягають до 8 мільярдів доларів.

До негативних наслідків для країн-експортерів можна віднести можливість зниження кваліфікації працівників-мігрантів, а для працівників країни-імпортера — збільшення надлишкової пропозиції робочої сили, що опосередковано впливає на зниження внутрішніх цін на робочу силу. Така ситуація означає, що на сучасному етапі глобалізації найбільш розвинені ринкові країни випереджають інші країни, оскільки вони вступили на шлях подальшої «соціалізації капіталізму», а відставання інших країн поглиблює суперечності у розвитку світу. економіка.

Об'єктивні закономірності розвитку сучасного світового господарства сприяють узгодженню національних економічних інтересів і підвищенню рівня глобальної економічної інтеграції. Зростаюча єдність світової економіки об'єктивно вимагатиме зміцнення міжнародних важелів регулювання глобальних економічних відносин і міграційних потоків [22, С. 64].

Міграція є невід'ємною частиною глобального ринку капіталу, яка впливає на економічні процеси, інновації та розвиток на глобальному рівні. Для максимізації позитивного впливу міграції та мінімізації її негативних наслідків необхідні ефективні політики інтеграції, підтримка інновацій та міжнародне співробітництво. Важливо розробляти стратегії, які враховують потреби як країн-джерел, так і країн-приймачів, забезпечуючи таким чином стійкий економічний розвиток та глобальну стабільність.

2.4. Перспективи глобальної міграції: виклики та можливості

Міграція як реалія сучасного суспільства має соціально-економічні, соціально-політичні, медико-демографічні та інші наслідки, які є фактором стимулювання розвитку економічної ситуації та інструментом регулювання регіональних і локальних дисбалансів ринку праці. Тому одним із головних позитивних наслідків міжнародної міграції є інвестиційний прибуток в економіку через фінансові перекази мігрантів. Грошові перекази мігрантів збільшують національний дохід країни і, як наслідок, не лише рівень життя населення, а й зростання економічного розвитку завдяки збільшенню споживання та інвестицій.

Незважаючи на позитивні фінансові та інвестиційні ефекти міграції, у медичній, демографічній та соціально-економічній сферах міграція породжує загрози, накопичення яких призводить до психологічних, політичних, релігійних та системних загроз. Оскільки міграція є не екзогенною змінною, а невід'ємною частиною соціальних процесів і етапів розвитку країни, міграційні ризики щодо економічного розвитку неоднорідні [23, С. 92].

Наукова дискусія про міграційні загрози та економічний розвиток розвивалася окремо від загальної теорії міграції. Оскільки міграційний ризик оцінюється по-різному як для суспільства, так і для економічної системи, класичні теорії міграції не дають комплексного уявлення про ризикованість міграційних процесів і загрози, що виникають на різних етапах економічного розвитку країн-експортерів людських ресурсів. економічний розвиток країни, а також ризики та

загрози, породжені міграцією, є взаємозалежними та взаємопов'язаними категоріями. У науковому дискурсі визначення «ризик» має різні тлумачення, зокрема як небезпека, невизначеність, втрата, ймовірність, загроза, шкода, можливість, негативні наслідки. Тому термін «ризик» означає передбачувану можливість небезпеки, а також можливість втрати. Представники класичної теорії ризику (Дж. Мілль, Н. Сенсор, Л. Непман) сприймали втрати в процесі виникнення несприятливих ситуацій, які пов'язані з виконанням конкретного рішення. Натомість представники неокласичної теорії ризику (Т. Бачкай, Д. Мессен, А. Алгін) досліджували ризик як ймовірність відхилення від мети, заради якої приймається рішення [24, с.70].

Варто зазначити, що В. Абчук досліджував ризик як дію або дії, спрямовані на подолання невизначеності. У свою чергу, В. Халій-Прилуцький ототожнював ризик із дією, коли у разі невдачі існує можливість опинитися у ще гіршій ситуації. Подібну позицію займають Г. Чернова та А.Кудрявцев, який інтерпретував ризик як схильність відчувати економічні та фінансові втрати, фізичні пошкодження, травми та затримки в результаті невизначеності, пов'язаної з обраною траєкторією поведінки [25, с.124]. Я. Волоско трактує ризик інтенсивних міграцій населення через їх наслідки, водночас визначаючи зовнішні міграції як дестабілізуючий фактор і дестимулятор економічного розвитку. Особливу позицію щодо трактування міграційних ризиків займає У. Садова, яка визначає міграційний ризик як «міру виникнення конкретної небажаної ситуації (події) та наслідки прийняття рішень щодо переміщення людей як на мікро, мезо та мега рівні». Ми погоджуємося, що міграційні ризики слід диференціювати в розрізі національного та регіонального рівнів, як фінансові, соціально-економічні та демографічні втрати, ймовірність послаблення економічної безпеки країни та порушення дисбалансу ринку праці; та індивідуальний рівень мігранта (рівень домогосподарства), як ризик опинитися в невизначеній ситуації, що сприятиме виникненню непередбачуваних подій, пов'язаних із втратою здоров'я, соціального капіталу, зниженням рівня людського розвитку та появою криміногенних ситуацій. Подібну позицію займає В.Бідак, який наголошує на необхідності тлумачення міграційного

ризик як ймовірності втрати соціального захисту, зокрема зростання ступеня правової невизначеності мігрантів за кордоном, невирішеність питань їх легалізації, пенсійного забезпечення та соціального сирітства. С. Коллінсон вважає, що міграційний ризик пропорційний реальним загрозам економічній безпеці країни.

Підкресл., що міграційні процеси впливають на економічний розвиток країни через два канали: людські ресурси та міграційні трансферти. Відтік людських ресурсів створює загрозу демографічній ситуації та ринку праці, що в довгостроковій перспективі має причинно-наслідковий зв'язок з ВВП, національним доходом, рівнем інноваційної та технологічної конкурентоспроможності країни тощо. Основні загрози інтенсивних міграційних процесів включають неконтрольоване зростання фінансового добробуту сімей в умовах недостатньої підтримки виробництва, зростання інфляції, якщо економіка країни значною мірою залежить від вливань міграційних коштів [26, С. 31].

Таким чином, міграційні загрози виникають у країнах походження мігрантів, якщо одночасно зі старінням населення відбувається відтік значної частини кваліфікованої робочої сили, що суттєво впливає на обсяги виробництва та ефективність праці та призводить до зниження рівня конкурентоспроможності національної економіки.

Міграційні загрози викликають зміни в пропозиції робочої сили та продуктивності та викликають ендогенні поведінкові чи політичні реакції, оскільки країни-донори зазвичай адаптуються до постійних загроз. Міграційні виклики призводять до зниження рівня доступності трудових ресурсів, депопуляції населення, а в короткостроковій перспективі визначають зміни людського капіталу. Натомість міграційні трансферти мають прямий і короткостроковий вплив на економічний розвиток як на національному, так і на індивідуальному рівнях. Еміграція та грошові трансферти розглядаються як наслідок низького рівня соціально-економічного розвитку країни-донора людських ресурсів.

Загалом міграційні процеси позитивно впливають на соціально-економічну систему країни (зменшення дисбалансу на внутрішньому ринку праці (зменшення

безробіття), збільшення інвестицій у сферу освіти, зменшення навантаження на бюджет за рахунок допомоги по безробіттю та інших бюджетних коштів. витрати (освіта, охорона здоров'я), підвищення рівня добробуту/зниження рівня бідності населення внаслідок міграційних трансфертів, збільшення внутрішнього споживчого попиту, капіталізація людського потенціалу (набуття навичок, досвід, підвищення кваліфікації тощо), а також загрози демографічній ситуації в країні-донорі (зменшення чисельності населення, зокрема участі молоді, скорочення трудових ресурсів та висококваліфікованих спеціалістів), сфера інновацій (поширення технологічного регресу, зниження інноваційної конкурентоспроможності), економічна система (зменшення обсягу ВВП, можливе зростання інфляції).

Отже, основними ризиками та загрозами для поширення міграції населення є неконтрольовані міграційні потоки, активізація яких має негативні наслідки для ринку праці, виробничої сфери, національної та економічної безпеки, кредитного ринку та ринку інвестиційного капіталу; перебування значної частини мігрантів у тіні чи півтіні ринку праці, формування групи прекаріату; відсутність організаційно-економічного механізму регулювання міграційних процесів з метою захисту інтересів країни. Наприклад, до країн ЄС мігранти приїжджають без професій і відповідної кваліфікації, з менталітетом, який значно відрізняється від європейського. Крім того, переважна кількість мігрантів з країн Азії та Північної Африки вимагають допомоги і вороже ставляться до країн ЄС, оскільки вважають, що саме втручання європейських країн і США у внутрішні справи їхніх країн призвело до руйнування, громадянські війни та значне погіршення життєвого рівня населення.

Тому країни ЄС повинні створити умови для початку асиміляції мігрантів з країн Азії та Північної Африки, що передбачає проведення спеціальних освітніх заходів, які дозволяють мігрантам відпрацьовувати свої мовні навички, здобувати професії, які користуються попитом у Європі, вивчати мову. Зволікання з виконанням цих дій призведе до накопичення негативу серед мігрантів, що сприятиме зростанню соціальної напруги у відносинах між біженцями та

європейцями, а це призведе до руйнування Шенгенської зони, а потім і самого Європейського Союзу. Враховуючи багатоаспектність, складність і неоднозначність наслідків міжнародної трудової міграції, існує потреба у розробці системи превентивних дій країн, які піддаються найбільшому ризику притоку нелегальної міграції, а також вимагає від них конкретних заходів щодо регулювання міграційні потоки. Враховуючи вищевикладене, країни ЄС вжили заходів щодо відновлення прикордонного контролю (8 держав-членів ЄС), що не призведе до повного припинення потоку мігрантів, але забезпечить їх суворий облік та контроль, що значно полегшить управління міграцією. Потік і розподіл біженців, які шукають легального притулку в різних країнах Європи, оскільки відсутність належної реєстрації та реєстрації біженців та відсутність дактилоскопії (зняття відбитків пальців) ускладнюють процес надання медико-соціальної допомоги нелегальним іммігрантам. Водночас європейські країни проводять зовсім іншу політику щодо нелегальної міграції, оскільки понад усе ставлять власну безпеку та національні інтереси, але за відсутності комплексної європейської програми надання притулку біженцям кожна країна не в змозі впоратися з цим. З цим. лише з цією проблемою. Ця програма повинна включати ряд заходів, спрямованих на:

- легальний прийом біженців безпосередньо з прикордонних країн із збереженням відповідного рівня безпеки (адже, встановивши міграційний ліміт, кожна країна офіційно зобов'язалася б прийняти певну кількість біженців на рік, міграційні потоки пропорційно розподілялися б між країнами світу, не створюючи надмірного тягара для економічної системи окремих країн, з одного боку) європейських країн, а з іншого боку, більшість біженців розуміли б, що вони мають хороші шанси легально потрапити в Європу і водночас час отримання статусу біженця);
- вжити жорстких заходів для посилення прикордонного контролю (на морських шляхах панує хаос, сотні тисяч людей гинуть під час перетину кордону морем) та надати Італії та Греції достатні фінансові ресурси для забезпечення біженцям умов для подальшого поселення в інших країнах ЄС;

- розробити скоординовану фінансову політику та відповідні фінансові інструменти для реалізації комплексної стратегії щодо біженців, оскільки політичні та гуманітарні наслідки, економічні втрати Італії, Греції, Німеччини та інших країн можуть спровокувати тривалу кризу та створити загрозу краху Шенгенської зони;
- отримання невикористаного кредиту з раніше створених фінансових інструментів (Пакету макрофінансової підтримки та Європейського механізму фінансової стабільності (EFSM)) для вирішення міграційної кризи в ЄС; переглянути Дублінську конвенцію, яка покладає основну відповідальність за нелегальних іммігрантів і біженців на країну першого в'їзду;
- Європейське агентство з підтримки держав-членів у сфері надання притулку (EASO) має запровадити Єдину європейську процедуру надання притулку та розробити механізм переміщення визнаних біженців між країнами ЄС; розробка відповідних соціальних програм, спрямованих на адаптацію біженців до нових умов життя.

Канада має позитивний досвід регулювання міграційних потоків, розробивши адекватні програми розселення біженців, які відповідають суворим стандартам безпеки та включають ретельні медичні огляди, психологічну та соціальну адаптацію, базуються на тісній взаємодії з місцевими громадами, включають детальні перевірки та чесність посадових осіб у проведенні поза своїми обов'язками вони працюють у різних державних структурах, пов'язаних з міграцією.

Досвід окремих країн щодо надання фінансової допомоги за кордоном та використання торговельних преференцій для обмеження потоку мігрантів через сусідні країни є прогресивним, оскільки немає сенсу витрачати мільйони євро на своїй території на вирішення проблем біженців, якщо менші суми можна витратити на запобігання та припинення нелегальної міграції шляхом фінансових впливів у сусідні країни третього світу, які завдяки цій фінансовій допомозі приймали б біженців, забезпечували їх житлом, роботою та медичним обслуговуванням за рахунок ЄС, а також отримували б певні переваги в міжнар. торгівлі з країнами Європейського Союзу. Підвищення вимог до міграційної політики зумовлене тим,

що сфера її дії постійно розширюється. По-перше, вона адресована не лише самим мігрантам, а й людям, які належать до другого і навіть третього покоління новоприбулих, мають громадянство ЄС. країни, але за своїм походженням вони відрізняються від маси населення рівнем освіти, рівнем і сферами зайнятості, матеріальним становищем тощо. По-друге, трансформується традиційна схема розселення мігрантів, переважно до мегаполісів. У провінції та селах їх усе більше.

Це означає, що місцева влада, яка раніше не мала такого досвіду, починає займатися міграційною політикою і реалізує її в регіонах, які не знайомі з наслідками диверсифікації населення.

Окремо варто приділити увагу вимушеній масовій міграції українців в Європу з 2022 року через повномасштабну війну Росії проти України, адже з її початком у лютому 2022 року мільйони українців були змушені залишити свої домівки та шукати притулку в країнах Європи. У відповідь на цю гуманітарну кризу європейські країни та Європейський Союз розробили різноманітні правила та програми для підтримки українських біженців. Ось детальний огляд основних ініціатив та програм, які були впроваджені для допомоги українцям.

Європейський Союз активував Директиву про тимчасовий захист (Temporary Protection Directive), яка надає українським біженцям право на тимчасовий захист у країнах-членах ЄС. Це рішення було прийняте вперше з моменту ухвалення цієї директиви у 2001 році. Директива забезпечує швидке та спрощене надання захисту, включаючи право на проживання, доступ до ринку праці, медичну допомогу, освіту для дітей та соціальні послуги. Тимчасовий захист надається на початковий період одного року з можливістю продовження до трьох років залежно від ситуації в Україні.

Польща прийняла понад два мільйони українських біженців. Влада країни забезпечила їх доступ до житла, медичної допомоги, освіти та соціальних послуг. Українцям надано право працювати без необхідності отримання додаткових дозволів. Польща також запровадила програми професійної підготовки та перекваліфікації для біженців.

Українські біженці в Німеччині отримують тимчасовий захист, який надає право на проживання, доступ до ринку праці, освіти та медичну допомогу.

Біженці отримують фінансову допомогу на проживання та харчування. Німеччина також забезпечує доступ до мовних курсів та програм інтеграції. Чехія надає українським біженцям спеціальні візи, які дозволяють проживати та працювати в країні.

Біженці отримують доступ до житла, медичної допомоги, освіти та соціальних послуг. Чехія також надає фінансову підтримку для покриття основних потреб. Італія надає українським біженцям тимчасовий захист, який включає право на проживання, роботу, освіту та медичну допомогу. Італія запровадила програми для інтеграції біженців, включаючи мовні курси, професійну підготовку та підтримку підприємництва.

Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) активно підтримує українських біженців, надаючи гуманітарну допомогу, житло, харчування, медичну допомогу та юридичну підтримку. Європейська Комісія виділила значні фінансові ресурси для підтримки українських біженців, включаючи фонди для країн-членів, що приймають найбільше біженців. ЄС співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Міжнародна організація з міграції (ІОМ) та Червоний Хрест, для координації допомоги та підтримки українських біженців.

Незважаючи на значну підтримку, країни Європи стикаються з численними викликами у забезпеченні належних умов для українських біженців. Зростаючий потік біженців створює навантаження на системи соціального захисту, охорони здоров'я та освіти. Інтеграція біженців у приймаючі суспільства потребує тривалих зусиль та ресурсів, включаючи забезпечення доступу до ринку праці та підтримку підприємництва. Однак, завдяки спільним зусиллям урядів країн, міжнародних організацій та громадянського суспільства, можна забезпечити належні умови для українських біженців та сприяти їх успішній інтеграції у нових країнах проживання. Європейські країни та Європейський Союз впровадили низку програм та правил для підтримки українських біженців, які тікали від війни з 2022 року. Ці

заходи включають тимчасовий захист, доступ до ринку праці, медичну допомогу освіту та соціальні послуги. Однак, забезпечення належних умов для українських біженців вимагає постійних зусиль та координації між усіма зацікавленими сторонами.

Незважаючи на труднощі з розробкою нової програми дій для Європи у сфері міграції, необхідність розвитку міграційної політики не викликає сумнівів. Адже величезні міграційні потоки спрямовані на європейський континент, хоча під час фінансово-економічної кризи масштаби імміграції зменшилися, виїзди з європейських країн були значно меншими, ніж очікувалося. Європа має велике населення, яке прибуло сюди з інших країн і регіонів, хоча в найближчі роки, коли європейська економіка буде відчувати труднощі, потреба в додаткових іноземних працівниках буде мінімальною, але, враховуючи старіння населення, неминуче зросте. Крім того, конкуренція за таланти у всьому світі посилиться. Нарешті, деякі неєвропейські країни, що швидко розвиваються, зокрема Китай, поступово перетворюються на нові центри тяжіння мігрантів. Тим більше, що після 2020 року старіння населення Китаю прискориться і, якщо темпи економічного зростання збережуться, країні почне не вистачати робочої сили. Тому стає все важливішим зробити Європу привабливішою для іммігрантів у глобалізованому світі.

На думку Європейської Ради, наступні дії ЄС у сфері міграції мають бути спрямовані насамперед на закріплення досягнень трьох попередніх програм, тобто виконання рішень, прийнятих після 1999 року. Водночас необхідно сформулювати стратегічний підхід та оцінити, чи достатні зусилля громади щодо врегулювання міграційних процесів, чи є прогалини у спільному підході. Фінансові інструменти ЄС слід використовувати не лише для більш справедливого перерозподілу тягара витрат, пов'язаних з міграцією, але й для поглиблення співпраці між державами-членами. Крім того, витрати на регулювання міграції повинні не ускладнювати економічну ситуацію, а навпаки, прискорювати розвиток економіки, забезпечуючи більшу відкритість, а отже, безпеку країн Співтовариства.

Ідеї та пропозиції, висловлені під час обговорення наступних кроків ЄС у сфері міграційної політики, спрямовані на досягнення кількох основних цілей. По-

перше, це посилює привабливість ЄС для мігрантів через відповідну політику прийому та забезпечення можливостей внутрішньоєвропейської мобільності; по-друге, вдосконалення системи допомоги особам, які потребують міжнародного захисту, посилення захисту прав людини мігрантів, забезпечення конкретних потреб найбільш уразливих осіб; по-третє, посилення охорони зовнішніх кордонів; по-четверте, відповідна політика інтеграції мігрантів; і, нарешті, забезпечення синергічного ефекту міграції та розвитку [34, С. 81].

Тому нові політичні підходи потребують ширшого контексту. Вони не повинні обмежуватися сферою безпеки та внутрішніх справ, тобто питанням пропуску іноземців, віз та кордонів, вони мають бути тісно пов'язані з питаннями працевлаштування, освіти, зовнішньої політики тощо. Тому, на думку деяких експертів, використовувана раніше форма п'ятирічної програми дій здається занадто вузькою. Заходи міграційної політики необхідно узгоджувати з іншими політичними рішеннями. І Комісар ЄС з питань безпеки та внутрішніх справ, а також міністри, відповідальні за питання міграції на національному рівні, мають бути не виконавцями конкретної міграційної програми, а радше координаторами зусиль, які здійснюються в різних сферах суспільства. Такий підхід більше відповідає довгостроковому плануванню, яке б відображало не лише потреби та інтереси країн-членів, а й довгострокову стратегію розвитку європейської спільноти.

У результаті міграційна політика назавжди опинилася в центрі уваги європейської інтеграції. Однак ключові питання імміграційної політики все ще залишаються в компетенції національних урядів, спільна міграційна політика є результатом складного процесу домовленостей і компромісів.

ВИСНОВКИ

На основі проведених досліджень виявлено, що ключовими аспектами поняття "міграція" є безперервний процес переміщення людей, зміна місця проживання, сукупність переїздів, перетин кордонів та рух осіб.

З'ясовано, що теорії міграційних процесів відображають різні підходи до роз'яснення причин, мотивації та наслідків міграції. Економічні теорії розглядають міграцію як результат різниці у заробітних платах, тоді як соціологічні теорії акцентують увагу на ролі соціальних мереж та культурних чинників у процесі міграції. Незважаючи на різноманітність підходів, більшість теорій міграційних процесів підкреслюють важливість врахування індивідуальних, соціальних, економічних та культурних чинників при аналізі міграції.

Досліджено, що в епоху глобальних ринків праці попит на іноземних працівників як сировину в країнах-реципієнтах робочої сили є основним чинником міжнародної трудової міграції. Проте до міжнародної трудової міграції залучені не лише безробітні, а й частина працездатного населення, що спричиняє явище Brain Drain. В останньому випадку мотивом міграції є пошук більш вигідних умов праці.

З'ясовано, що економічний вплив міжнародної міграції значною мірою визначається участю мігрантів у економіці країни-отримувача. Коли міжнародні мігранти працевлаштовані, вони сприяють національній економіці нової країни. Робоча сила переміщується з країн з низьким рівнем життя та заробітною платою до країн з вищим рівнем. Національні відмінності в заробітній платі є об'єктивною основою трудової міграції. Для більш ефективного регулювання міграційних потоків необхідна реалізація міждержавної міграційної політики. Ця політика, на відміну від національної, включає систему спеціальних, більш жорстоких і регламентованих заходів, а також законодавчі акти та міжнародні угоди, що регулюють міграційні потоки.

Виявлено, що величезні міграційні потоки спрямовані на європейський континент. Хоча масштаби імміграції під час фінансово-економічної кризи зменшилися, виїзд з європейських країн був значно меншим, ніж очікувалося.

Міграційна криза спровокована потоком вимушених тікати від війни українців до Європи кинула виклик міграційній політиці Європи. Підвищення вимог до міграційної політики, пов'язане з тим, що сфера її застосування постійно розширюється.

В ході дослідження, з'ясовано, що сучасні міграційні кризові процеси в ЄС кидають виклик подальшій євроінтеграції та регіональній європейській безпеці. Проте кожна криза – це також можливість, - новий підхід до вирішення конфліктів та етнічної політики. Європейський Союз відповів розробкою спільної політики щодо міграції та надання притулку, забезпечення вільного пересування людей у межах Шенгенської зони, сприяння інтеграції громадян країн, які не входять до ЄС, у суспільства ЄС та зміцнення співпраці в управлінні кордонами та цивільному захисті для вирішення проблем безпеки. Міграційна криза підірвала фундаментальні демократичні цінності, зокрема свободу пересування та цивільний захист, а для зміцнення регіональної безпеки в Європі необхідне додаткове використання потенціалу громадянського суспільства та інструментів дипломатії «другого рівня».

Проведено аналіз впливу міграції на ринок праці ЄС. У 2023 році з усіх мігрантів – 95% були працевлаштовані і лише 5% були безробітні на ринку праці ЄС, висококваліфіковані мігранти станом на 2023 склали 40% на європейському ринку праці, низькокваліфіковані мігранти теж 40%, а студенти - 20%. Гендерний розподіл між чоловіками є рівним 50% - чоловіки, 50% жінки, а також відсоток дітей серед мігрантів ЄС склав 18%. Що вказує на тренд до зростання відсотку жінок та дітей серед мігрантів.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно виділити ряд заходів, які необхідно здійснити для вирішення проблеми нелегальної міграції в країнах ЄС, метою яких є: фінансування пошуково-рятувальних місій, виділення коштів і ресурсів на боротьбу з перевізниками мігрантів, розширення мережа центрів прийому для їх тимчасового переміщення та надання допомоги, спрощення легальних варіантів міграції до ЄС, перегляд та розподіл квот між країнами на розселення біженців під егідою ООН.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ушенко Н.В., Покормяк А.С. Міжнародна міграція робочої сили: причинно-наслідковий аналіз / Н.В. Ушенко, А.С. Покормяк // Інтернаука, № 2, 2018.-125с.
2. Соснін О.В., Воронкова В.Г., Постол О.Є. Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015. – 556 с.
3. Мульська О. П. М 37 Міграційні процеси & економічне зростання: теорія каузальності та практика ефективного управління: монографія. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», Львів, 2022. -472 с.
4. Проблеми міжнародної міграції: оцінка та перспективи вирішення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / відп. за випуск д.е.н., проф. С. О. Якубовський. – Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2020. – 128 с.
5. Звонар Й.П. Активна політика зайнятості в країнах Європейського Союзу та можливості її застосування в Україні / Й.П. Звонар // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – Серія «Економіка». – 2015. – Вип. 2(4). – Ч. 1. – С. 145–150.
6. Коновалов В. Международная трудовая миграция и экономический рост / В. Коновалов // Человек и труд. – 2010. – № 12. – С. 27–31.
7. Краузе О. Зовнішня трудова міграція населення України / О. Краузе // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 2(27). – С. 26–30.
8. Малиновська О.А. Міграційна політика Європейського союзу: виклики та уроки для України / О. А. Малиновська. – К.: НІСД, 2014. – 48 с.
9. Мойсей В. І. Зовнішні ефекти міжнародної міграції трудових ресурсів / В. І. Мойсей // Технологический аудит и резервы производства. – 2015, № 2/6 (22). – С. 87–93.

10. Мойсей В.І. Ефекти міжнародної міграції в економіках країнреципієнтів / В.І. Мойсей // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: тези доп.Міжнар. наук.-практ. конф. – К., 2014. – С. 71–73.
11. Петроє О.М. Міжнародна трудова міграція: аналіз ситуації та наслідків для України / О.М. Петроє, В.Т. Васільєв // Вісник НАДУ. – 2015. – № 4. – С. 93–100
12. Якубовський С.О. Міграційна політика ЄС: еволюція та соціальноекономічні наслідки / С.О. Якубовський // Міграційна політика ЄС: стан, виклики та перспективи. – Одеса: Фенікс, 2015. – С. 12–17.
13. Большова Н.Н. Ответ ЕС на «кризис с беженцами» 2015 г. и перспективы общей миграционной политики ЕС. Международная аналитика. 2016. Вып.1 (15). -С. 19–33.
14. Малиновська О.А. Міграційна криза в Європі: пошуки шляхів розв'язання та наслідки для України. Стратегічні пріоритети. 2016. №3 (40). С. 104–114.
15. Луцишин Г. Міграційна криза в ЄС: проблема безпеки зовнішніх кордонів та загострення міжетніч них / Галина Луцишин // Humanitarian vision. 2015. Vol. 1. No. 2. -С. 41–46.
16. Чуєнко В. «Європейська криза біженців» як найактуальніша проблема європейського союзу / Валентина Чуєнко // Jurnalul juridic national: teorie si practica. 2016. с. 212–216.
17. Пріб К., Гуткевич С.Чинники міжнародних міграційних процесів. Економіка праці та проблеми зайнятості. № 2. 2016. -С. 12–17.
18. Ткачук Д.Національні меншини як об'єкти-суб'єкти державної етнополітики. Державне управління: вдосконалення та розвиток. № 7. 2020. Режим доступу: DOI: 10.32702/2307–2156-2020.7.53.
19. Підбережник Н. Зарубіжний досвід публічного управління етнополітичними процесами. Державне управління та місцеве самоврядування. № 2. 2017. -С. 34–41.
20. Мойсей В.Зовнішні ефекти міжнародної міграції трудових ресурсів. Технологический аудит и резервы производства. № 2 (6). 2015. -С. 87–93.
21. Пріб К., Гуткевич С.Чинники міжнародних міграційних процесів. Економіка праці та проблеми зайнятості. № 2. 2016. -С. 12–17.

22. Підбережник Н. Зарубіжний досвід публічного управління етнополітичними процесами. Державне управління та місцеве самоврядування. № 2. 2017.- С. 34–41.
23. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізаційна перспектива: Монографія / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Я.М. Столярчук. – К.: КНЕУ, 2010. – 334 с.
24. Бугрій М.Г. Глобальна економіка у посткризовий період: тенденції та перспективи / М.Г. Бугрій, І.В. Ус, Т.О. Федоренко, Є.О. Медведкіна. – К., НІСД, 2012. – 46 с.
25. Глобальна економіка: конспект лекцій / М.А. Левицький, О.В. Воронова, І.О. Уханова. – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 84 с.
26. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За заг. ред. проф. В.Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2018. – 716 с.
27. Ільїн В.Ю. Глобалізація та її вплив на конкурентоздатність підприємств аграрного сектору економіки України: [монографія] / В.Ю. Ільїн. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2014. – 436 с.
28. Куцик П.О. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: Монографія / П.О. Куцик, О.І. Ковтун, Г.І. Башнянин. – Львів : ЛКА, 2015. – 594 с.
29. Мазурок П.П. Глобальна економіка: навч. посіб./ П.П. Мазурок, Б.М. Одягайло, В.В. Кулішов, О.М. Сазонец. – Львів: «Магнолія 2006», 2015. – 208 с.
30. Сімахова А. О. Моделі соціальної економіки у глобальному вимірі: дис. доктора економічних наук: спец. 08.00.02. — К.: 2020,- 473 с.
31. Стукало Н. В., Сімахова А. О. «Зелена» економіка: соціальний аспект // «Зелена» економіка: від глобальної концепції до реалій місцевого розвитку: колект. моногр. / [Н. В. Стукало, та ін.]. Д. : Середняк Т. К., 2018.- 336 с.
32. Almustafa M. Reframing refugee crisis: A «European crisis of migration» or a «crisis of protection»? Environment and Planning C. 2021. -P. 119.
33. Kolot A., Herasymenko O. Digital transformation and new business models as determinants of formation of the economy of nontypical employment. Social and labour relations: theory and practice, 2020, 10(1),- P. 54.

34. Kalenyuk I., Dyakon A. Modern trends in the development of education in a global context; Strategic priorities for developing Ukraine and Georgia: innovation and partnership: [monograph] / under ed. D. G.Lukianenko and T. Beridze. Batumi, 2018. - 224–244.
35. Алексеева Т.І. Еволюція міграційних процесів крізь призму теорії міжнародних відносин 2019 - УДК 327.01:314.15.
36. Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. Journal of the Statistical Society.
37. Todaro, M. (1969). A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries. American Economic Review.
38. Wallerstein, I. (1974). The Modern World-System.
39. Piore, M. J. (1979). Birds of Passage: Migrant Labor and Industrial Societies.
40. Stark, O., & Bloom, D. E. (1985). The New Economics of Labor Migration. American Economic Review.
41. Massey, D. S., et al. (1990). Social Capital and International Migration: A Test Using Information on Family Networks. American Journal of Sociology.
42. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2023). International Migration Report.
43. <https://databank.worldbank.org/home.aspx> World Bank – звіти з 2010 по 2023 рр.
44. <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/social-policies-for-an-inclusive-recovery-in-ukraine-506fcefbb/> - OECD Migration Statistics.
45. <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/> - (IOM) International Organization for Migration.
46. <https://www.migrationdataportal.org/key-figures> - Migration data portal - key global migration figures, 2019–2023.
47. <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive/> - 2024 World Migration Report.
48. <https://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/> - The Global economy report.
49. <https://www.un.org/development/desa/dpad/our-work/global-macroeconomic-prospects.html> - UN Department of Economic and Social Affairs (DESA) .
50. <https://www.fragomen.com/insights/index.html?nt=109097&type=news>

Додаток Л
Форма короткого звіту подібності

Ім'я користувача:
Міжнародної економіки Москалюк Наталія

ID перевірки:
1016309286

Дата перевірки:
02.06.2024 02:33:30 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
02.06.2024 02:35:23 EEST

ID користувача:
100005722

Назва документа: КБР_Мякенька Є.М_Міграційний компонент глобального економічного розвитку

Кількість сторінок: 61 Кількість слів: 12296 Кількість символів: 95698 Розмір файлу: 792.05 KB ID файлу: 1016105728

12.8% Схожість

Найбільша схожість: 1.8% з Інтернет-джерелом (http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2021/87.pdf)

10.3% Джерела з Інтернету

442

Сторінка 63

8.25% Джерела з Бібліотеки

392

Сторінка 66

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1